

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта
на тему:
**КАЗКОТЕРАПІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ**

Виконала:
студентка 2 курсу, 63 групи
Спеціальності 012
«Дошкільна освіта»
Юрченко Тетяна Миколаївна

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Кміть Олена Володимирівна

Чернігів – 2024

Роботу подано до розгляду «___» _____ 20__ року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти* протокол №_____ від «___» _____ 20__ р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____ Ірина ТУРЧИНА

(підпис)

(прізвище та ім'я)

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1.	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У	
ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	9
1.1 Поняття казки та її роль у розвитку дитини.....	9
1.2 Терапевтичний потенціал казок.....	16
1.3 Казкотерапія, як метод психотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти	24
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2.	
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ В	
ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	34
2.1 Модель організації та проведення казкотерапії	34
2.2 Система заходів та завдань для реалізації казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти	40
2.3 Організація, проведення педагогічного експерименту та інтерпретація його результатів	47
Висновки до розділу 2	55
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	65
Додаток А.....	65
Додаток Б	68
Додаток В.....	72
Додаток Г	78

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗДО – заклад дошкільної освіти

ОП – освітній процес

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

ВСТУП

Про використання казок у фольклорі з метою навчання та розвитку дітей давно відомо. Проте казкотерапія, саме як метод в освіті є відносно новим, який досі досліджується для психологічної корекції та підтримки розвитку дітей дошкільного віку. Тому ефективність та можливості його застосування в освітньому процесі закладу дошкільної освіти (ЗДО) досі залишається відкритим.

Розвиток дитини у дошкільному віці є особливо важливим так як починається формування особистості, дослідження навколишнього світу, комунікація із людьми та підготовка до життя поза межами родини. Отже є актуальною потреба у пошуку нових методів психологічної корекції та підтримки розвитку саме у цьому віці.

Окремо можна зазначити, що діти з особливими освітніми потребами та вадами розвитку є актуальною групою, які потребують спеціального підходу в навчанні та вихованні. Казкотерапія може стати одним із методів їхньої підтримки та корекції, тому дослідження можливостей застосування цього методу в ЗДО має велике значення.

У контексті сучасної освіти (нові державні стандарти початкової та базової середньої освіти) актуальним є розвиток інтелектуальних, емоційних та соціальних компетенцій дітей, що може бути досягнуто за допомогою інноваційних методів, таких як казкотерапія зокрема.

Казкотерапія – «це терапія середовищем, особлива казкова атмосфера, в якій можуть проявитися потенційні можливості людини, збутися мрія й що найважливіше, в ньому з'являються почуття безпеки та запах нової таємниці» [34, с.42].

З точки зору практичного застосування використання казкотерапії є актуальним, оскільки результати дослідження можуть використовуватись для покращення роботи вихователів та психологів у ЗДО, а також для розробки нових програм навчання та виховання.

З 2020 року у роботу закладів освіти втрутилась пандемія спричинена COVID-19. Враховуючи нові виклики, що стоять перед сучасним суспільством, актуальним є розвиток методів підтримки психічного здоров'я дітей та їх адаптації до нових умов життя. Одним із таких методів є казкотерапія.

Таким чином, **актуальність дослідження** науково-методичних аспектів казкотерапії як методу підтримки та розвитку дітей дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО є досить вагомою і може мати значний вплив на практику та науку в галузі дошкільної освіти.

Об'єктом дослідження є освітній процес закладу дошкільної освіти.

Предметом дослідження є науково-методичні аспекти застосування казкотерапії в процесі підтримки та розвитку дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти.

Мета роботи полягає у дослідженні науково-методичних аспектів використання казкотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку, а також у розробці дидактичного матеріалу для супроводу освітнього процесу у закладі дошкільної освіти.

Відповідно до мети роботи було визначено **завдання**:

- дослідити та проаналізувати теоретико-методологічну літературу, що стосується виникнення та впровадження казкотерапії, як методу розвитку дітей дошкільного віку;
- проаналізувати досвід використання казкотерапії в закладах дошкільної освіти в Україні та за кордоном, включаючи питання добору казок та методики роботи з дітьми;
- визначити особливості застосування казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей;

- розробити та апробувати дидактичний матеріал для використання методу казкотерапії в освітньому процесі ЗДО, включаючи планування занять, підбір казок, розробку завдань та методів роботи з дітьми;
- сформулювати методичні рекомендації щодо застосування казкотерапії в освітньому процесі ЗДО.

Серед методів дослідження є :

теоретичні – проведення аналізу науково-методичної літератури з досліджуваної проблеми. Аналіз літературних джерел для збору відомостей про казкотерапію, її застосування в дошкільному віці;

експериментальні – моделювання освітнього процесу, розробка дидактичного матеріалу, впровадження та вимірювання ефективності запропонованих матеріалів. Експертний аналіз для з'ясування думок та поглядів фахівців, які працюють в ЗДО, на тему використання казкотерапії в освітньому процесі;

статистичні – опрацювання отриманих результатів. Анкетування для дослідження ставлення батьків дітей дошкільного віку щодо ефективності застосування казкотерапії в освітньому процесі. Педагогічне спостереження для вивчення практичного досвіду застосування казкотерапії в ЗДО та оцінки результатів її застосування. Методи математичної статистики для обробки даних, отриманих в результаті анкетування та інших досліджень, з метою підтвердження або спростування гіпотез про ефективність застосування казкотерапії в освітньому процесі ЗДО.

Наукова новизна роботи полягає у наступному: охарактеризовано науково-методичні аспекти використання казкотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку; розроблено дидактичний матеріал для супроводу освітнього процесу у ЗДО; визначено можливості та недоліки застосування казкотерапії в освітньому процесі ЗДО.

Практичне значення одержаних результатів: використання розроблених матеріалів для покращення якості освітнього процесу у ЗДО, підтримки та розвитку дітей, підвищення обізнаності батьків та громадськості

у питаннях психічного здоров'я, розробці нових програм та методів роботи з дітьми, що базуються на казкотерапії, а також сприяння подальшим дослідженням в галузі психології та педагогіки.

З вище сказаного серед практичного значення одержаних результатів можемо зазначити:

- Розробка програм навчання та виховання, що включають в себе елементи казкотерапії, а також для підготовки вихователів та психологів до роботи з цим методом.
- Розробка рекомендацій щодо використання казкотерапії в педагогічній практиці, зокрема для створення ефективної роботи з дітьми, які потребують додаткової підтримки та корекції.
- Сприяння підвищенню обізнаності батьків, педагогів та громадськості про питання психологічного здоров'я дітей, що може позитивно вплинути на формування здорового психічного стану у дітей та попередження ризиків виникнення різних психологічних проблем.
- Розвиток та поглиблення знань у галузі психології та педагогіки, а також сприяти розробці нових методів та підходів до психологічної підтримки та корекції у різних вікових групах.
- Підготовка вихователів та психологів ЗДО до роботи з дітьми за допомогою методу казкотерапії, що може забезпечити ефективнішу та якіснішу роботу з дітьми.
- Створення передумов для розробки інноваційних програм та проектів в галузі дошкільної освіти та психології, що базуються на використанні казкотерапії.

Апробація результатів дослідження відбувалось під час проходження наукової практики у Деснянському закладі дошкільної освіти (ясла-садок) №1 комбінованого типу Деснянської селищної ради та на III Міжнародній студентській науковій конференції «Модернізація та сучасні українські і світові наукові дослідження», 3 березня 2023 року, м. Херсон; Міжнародній

науково-практичній конференції «Освіта та наука крізь виклики сьогодення», 17-19 травня 2023 року, м. Запоріжжя.

Публікації: До проблеми використання елементів казкотерапії у роботі з дітьми в закладах дошкільної освіти. *Модернізація та сучасні українські і світові наукові дослідження*: тези учасників III Міжнародної студентської наукової конференції, м. Херсон, 3 березня 2023 року; Поняття казки та її роль у розвитку дитини. *Освіта та наука крізь виклики сьогодення*: тези учасників Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 17-19 травня 2023 року.

Структура і обсяг роботи.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань, з них 9 іноземною мовою) та 3 додатків. Загальний обсяг магістерської роботи 78 сторінок основного тексту, містить 2 таблиці і 4 рисунки.

У першому розділі зроблено огляд теоретичних основ казкотерапії в освітньому процесі у закладі дошкільної освіти, а саме розглянуто поняття казки та її ролі у розвитку дитини, з'ясовано терапевтичний потенціал казок та визначено поняття казкотерапії як методу психотерапії.

Другий розділ присвячено методичним аспектам впровадження казкотерапії в діяльність закладу дошкільної освіти, зроблено опис моделі організації казкотерапії у ЗДО, визначено систему заходів та завдань для реалізації казкотерапії. Зроблено опис організації, проведення педагогічного експерименту та інтерпретації його результатів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1 Поняття казки та її роль у розвитку дитини

Досить важко собі уявити своє дитинство в якому б не було казки. Напевно всі народи світу мають свої казки, героїв, враховуючи особливості культури та свідомості. Наявність казок і відрізняє різні народи один від одного. З плином часу казки передавалися з вуст в уста, з появою книгодрукування та масового письма почали записуватись. Сучасні технології дозволяють дізнатись про казки інших народів через мережу Інтернет.

Казки давно використовуються під час виховання дітей. Напевно немає дорослої людина, яка б не розповідала казку своїм дітям або онукам. Освітня галузь також використовує казки в дошкільній, як один з основних засобів розвитку дитини. Однак, казки не тільки розвивають мовлення та мислення у дітей, а й можуть мати терапевтичний ефект.

Використовуючи казки в освітньому процесі у дошкільній освіті або початковій школі педагоги мають змогу отримати позитивний результат не тільки у вихованні, а й у розвитку дитини та отримати завдання. У разі методично виваженого використання казки учні можуть значно покращити своє мислення, пам'ять, увагу, отримати мовленнєвий розвиток та інше.

Питаннями дослідження з використання казок в освітньому процесі займається чимало науковців, серед яких можемо виділити Брауде Л. Ю., Вавілова І., Винничук Ю., Грачківська О., Даниленко Г., Демків Ю., Карпенко С., Костецький Ю., Леонова Т., Липовецький М., Мещерякова М., Пропп В., Потебня О., Сухомлинський В. та інші. У своїх роботах дослідники використовують загальнотеоретичні підходи, що прийняті в українському та зарубіжному літературознавстві. Серед іноземних дослідників можемо виділити Берн Е., Ган І., Гарднер Е., Грімм Г., Дікманн Х., Зайпс Дж., Ісмаєв

У., Менегетті А., Сабіров С., Стіл Ф., Султанов Х., Темпл Р., Фромм Е., Якобс І. та інші. Методологією використання казок займалися Є. Мелетинський, Н. Копистянська, Л. Дереза, Ю. Ярмиш, В. Бахтіна, Г. Сабат та інші.

Як зазначають Васильченко А., Новодон Т., Тарнавська Н. [6, с.26] використання казок є важливим компонентом у вихованні дітей. Зрозумілою мовою доносить до дітей основні положення життя-буття людей. Дитина здатна почерпнути з таких оповідань цілу низку корисних для себе фавул: уявлення та розуміння про час та простір, взаємозв'язок людини та природи, з навколишнім середовищем та оточуючим світом. Діти починають розуміти такі поняття як хоробрість, вірність, розрізняти добро та зло, приймати рішення, щодо того на якій ти стороні, відчувати всі ці почуття на собі [6, с.26].

Як зазначено в Словнику української мови казка – це «розповідний народно-поетичний або писемно-літературний твір про вигадані події, вигаданих осіб, іноді за участю фантастичних сил» [1, с.71].

Згідно з українським словником літературознавчих термінів казка – «це один із основних жанрів народної творчості, епічний, повістувальний, сюжетний художній твір усного походження» [4, с. 234]. Особливістю казки є форма подачі матеріалу, який є оповіданням про вигадані події але подаються як реальні. Зазвичай казки не пов'язані із міфологією та реальними подіями, проте містяться описи традиції, ритуалів та іншого пов'язані безпосередньо із культурою та традиціями народу.

Водночас В. Сухомлинський подає визначення казки, як «активне моральне мистецтво, яке захоплює усі сфери духовного життя дитини: розум, почуття, уяву, волю» [2, с.80]. Також В. Сухомлинський зазначає, що «казка – це зернятко, з якого проростає емоційна оцінка дитиною життєвих явищ» [2, с.83].

Поруч із казкою використовується і такий термін як байка. Як зазначено в українському словнику літературознавчих термінів байка – «коротке, переважно віршоване, алегоричне оповідання, в якому закладено дидактичний зміст, один з різновидів ліро-епічного жанру» [4, с. 234]. Зазвичай байка має

основну частину, подається зміст та висновок-повчання. Сучасна байка відрізняється від стародавніх наявною віршованою формою, що має назву байковий вірш.

Серед науковців всі казки розрізняють на групи, це народна, фольклорна та літературна казка. Народна казка може змінюватись від регіону до регіону вбираючи у себе особливості культури та традицій прийняті на території (наприклад, назви, персонажі та інше), тобто такі казки є варіативними. Та друга група літературна казка, що має конкретного автора та сюжет. Фольклорна казка – це середнє між народною та літературною, тобто це народна казка перероблена автором. Гарним прикладом є казки братів Грім.

У дослідженні Г. Сабат подається таке визначення літературної казки – це унікальні твори художнього мистецтва, які втілюють фантастичний світ автора, прив'язаний до реальності життя. Вони відображають суть епохи, вражають ідейно-політичні та літературно-естетичні тенденції часу, інтегруються в літературні потоки та напрямки, а також здатні до інновацій та співробітництва з іншими жанрами та художніми формами. Казки мають властивість перетворювати народну традицію за допомогою своєрідного стилю, і водночас, утверджують новітній авторський семантико-гносеологічний контекст [14, с. 8].

Як зазначає Л. Брауде [9, с.232] літературна казка – є художнім твором, що написано у прозі або віршах, може мати оригінальний сюжет в якому розповідається про пригоди нових вигаданих або фольклорних класичних персонажів. Характерною частиною казки є фантастичні події, що формують образ персонажу. Зазвичай казки зорієнтовані на дітей.

Існує чимало визначень казок проте не можна однозначно давати визначення, адже кожне з них має свої особливості і повною мірою не дає характеристику казки так як цей жанр досі розвивається та еволюціонує разом зі зміною суспільства [16, с. 69].

Не зважаючи на загальний фундамент народних всі казки вбирають традиції і здатні генерувати нові особливості та враховувати літературні

особливості народу, ідеї, персонажі, повороти події, сюжетні конструкції різних жанрів [15, с.42].

Отже як бачимо, що побудова та направлення сюжету казки може дуже сильно відрізнятись одна від одної тому постає проблема систематизації і класифікації. Класифікувати казки намагались вже давно, наприклад за сюжетом або змістом: про тварин, з магією, релігійні, романтичні, жартівливі, формули та інші.

Як зазначає Сабат Г. у своєму дослідженні [14, с.12] Іван Франко пропонував всі казки розділити на три групи. Перша – казки про звірів; друга – казки про чудеса, казки-легенди, казки-новели, казки міфологічні (про дурного чорта, велетня та інших); третя – анекдоти.

У свою чергу В. Пропп класифікував казки таким чином: про тварин, про рослини, про предмети та неживу природу; чарівні казки, до цієї категорії відносяться всі казки з релігійним забарвленням, магією, міфологією; побутові та новелістичні казки; кумулятивні казки [10, с. 51].

Демків Ю. у проведеному дослідженні [17, с.391] говорить про те, що як і у фольклорі літературні казки згруповані за тематикою про тварин, чарівні і побутові. Також можлива класифікація казок за емоційною складовою, а саме героїчні, гумористичні, сатиричні, філософські, психологічні, ліричні. Ще однією з категорій класифікації казок є наближеність до інших літературних жанрів такі як казки-новели, казки-пародії, казки абсурду, казки-притчі, казки-п'єси, науково-фантастичні казки. Характерним є той факт, що зазвичай казки виступають одразу у декількох жанрах і можуть потрапити одразу у різні групи однієї класифікації.

Деякі науковці розділяють всі літературні казки за таким ознаками, як художній переказ народного сюжету, за фольклорними мотивами та авторська казка, яку повністю придумав автор [18, с. 27].

Автори Сабіров С, Султанов Х, Ісмаєв У у своїй роботі [7, с.3527] наголошують на тому, що казка нерозривно пов'язана з різними сферами діяльності людей, народу. Казки дають людям духовну цінність, бо здатні

викликали впевненість у силі, мужності та почуття любові до Батьківщини. Також у цьому дослідженні автори пропонують поділити казки за віковою групою для читання та розповіді дітям дошкільного віку, молодшого шкільного віку, дітям середнього та старшого віку [7, с.3527]. Відповідно до такої класифікації казки для дітей дошкільного віку, повинні бути короткими з простим сюжетом. Так як діти ще не мають достатніх знань про навколишній світ тому казки орієнтовані на цю вікову групу зазвичай про природу, дику природу, дружбу, мораль, крім того необхідна наявність великої кількості ілюстративного матеріалу.

Світлана Карпенко провела ґрунтовне дослідження класифікації української народної казки, що відображено у роботі [8]. Автор наголошує, що на різних теренах Європи та України були різні підходи до класифікації казок. Наприклад, у збірниках казок братів Грімм всі оповідання поділялися на міфічні, героїчні, пастуші, зооморфні, антропоморфні. І. Франко, П. Куліш та інші науковці українські казки поділяли на міфічні, демонічні, побутові. Водночас за П. Кулішем казки поділяв на казки з прасвіту про монстрів та чудовиськ, розважливі з філософським посилом та посміхові. За класифікацією І. Рудченко казки поділено за головним героєм та за сюжетом. Також казки класифікують за соціальним значенням про бідних і багатих, антипанські, антицарські, антипопівські, антирелігійні. Окремою групою поступають дидактичні казки, де на перший план виходять такі питання як доля, щастя, злидні, смерть, біда [8, с.389].

Як бачимо на сьогоднішній день існує чимало визначень та класифікацій казок. Кожне з них має право на існування, адже всі вони відповідають тому стану, що відбувався у той час.

Вахняк Н. та Божко А. зазначають, що роль казки у процесі виховання дітей дошкільного віку обумовлюється тим, що формує правильне представлення про окремі об'єкти та явища природи, необхідні потреби та умови існування різних форм життя, взаємозв'язок між різними об'єктами в живій та неживій природі, яким чином відбувається побудова та розгалуження

зв'язків, логіку побудови та поведінки людей, важливості емоційного стану та переживань, направлення когнітивних процесів на пізнання навколишнього світу [19].

У дослідженні Тамари Пагути зосереджено увагу на дослідженні формування логіко-математичної компетентності за допомогою казок. В цій роботі автор дійшов висновку, що за допомогою казок можливо формувати здатність до *аналітико-синтетичної діяльності*, серед показників сформованості якої є навички аналізу та синтезу, вміння порівнювати і узагальнювати предмети за певною ознакою, вміння класифікувати новий матеріал; *навички візуального аналізу* – вміння візуально бачити відмінності та спільне між об'єктами; *розрізняти фігури* – виділяє фігуру з набору, знаходить потрібну із набору; *формування початкових математичних уявлень* – розуміння понять більше на, менше на, відмінності між формами найпростіших фігур; *навички орієнтування у просторі* – знання дітьми частин тіла, парних напрямків, розташування іграшок на площині стола, розуміння словесних позначень просторових відношень [20, с.132].

Основною метою використання казок в освітньому процесі у дошкільці є підготовка дитини до реального життя, збільшення кількості знань та навичок, розумовий розвиток та формування специфічних пізнавальних та когнітивних умінь, логічне мислення. Такі уміння будуть важливими для успішного засвоєння нових знань з якоїсь конкретної галузі. Крім того, діти, які володіють логічним мисленням, можуть використовувати їх у своєму подальшому житті в різних сферах. Навчання дітей у цікавій формі, може допомогти їм швидше та легше навчатись у початковій школі.

Казка має важливу роль у розвитку дитини, особливо в її ранньому віці. Вона допомагає розвивати уяву, креативне мислення, логіку, емоційну і соціальну компетентність, а також пізнавальні здібності.

Казки вчать дітей розуміти та оцінювати поведінку героїв, спонукають до аналізу ситуацій, розвивають навички критичного мислення та

допомагають формувати моральні цінності. Крім того, читання казок сприяє розвитку мовлення та удосконаленню лексики дитини.

У контексті підготовки до вивчення освітніх галузей, казки можуть бути використані як інструмент для введення та розвитку базових понять, відношень та взаємозв'язків між об'єктами. Вони також можуть стимулювати інтерес дитини до вивчення тієї чи іншої галузі знань, забезпечуючи зв'язок між абстрактними поняттями та їх конкретним застосуванням у повсякденному житті.

Отже, казки є важливим засобом розвитку дитини, який допомагає їй розвивати різноманітні компетентності та готувати до реального життя у суспільстві.

1.2 Терапевтичний потенціал казок

Від самого народження, коли починаємо усвідомлювати мовлення ми чуємо різні історії, оповідання про різні події. Ще на підсвідомому рівні досить давно люди почали використовувати повчальні казки як метод психологічного впливу для розвитку та корекції поведінки та формування дитини як особистості.

Водночас сучасний світ, умови життя, широке впровадження інформаційних технологій, а саме стримінгових сервісів, пристроїв для перегляду відео (смартфон, планшет та інше) змінюють моделі взаємодії всередині родини. Зменшується час спілкування між батьками і дітьми, що негативно впливає на формування власного Я, самовпевненості, позитиву та іншого [21, с.85]. Ці негативні тенденції породжують низку проблем, що потребують корекції та впливу. Останнім часом діагностика, корекція поведінки та виховання стали актуальними, оскільки кількість та різноманітність змін, що відбуваються між людьми та в суспільстві взагалі постійно зростає. Для подолання цих проблеми необхідний комплексний підхід, в якому родина виступає важливим елементом, оскільки є найбільш природнім середовищем для дитини дошкільного віку та освітній процес у ЗДО. Один з методів, який може допомогти в цьому процесі є казкотерапія. Вона використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей та покращення взаємодії з навколишнім світом [21, с.84].

Сучасна казкотерапія є методом психологічної корекції поведінки, який з'явився відносно нещодавно лише 20 років тому. Напочатку психотерапевтичні казки розглядалися, як метод особистісного розвитку, що об'єднує різні методи, форми і прийоми навчання, що можуть поєднуватись. Водночас, практика застосування казкотерапії в контексті звичних завдань показала, що казки можна використовувати для лікування та корекції безлічі психологічних проблем. На сьогоднішній день терапія за допомогою казки є одним з напрямків арт-терапії [22, с. 169].

Вихователі, батьки, науковці мали змогу в теорії і на практиці пересвідчитись, що застосування казкотерапії позитивно впливає на розвиток пізнавальної активності, здатності до самостійного прийняття рішень, розвитку емоційного інтелекту, формування творчості та креативності, мовленнєвих здібностей у дітей дошкільного віку. Кожна казка у своєму змісті передбачає певний алгоритм розвитку подій, що веде до логічного фіналу. У такому випадку дитина, що слухає казку має змогу побачити та зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки між цими подіями та кроками, тобто самостійно представити що може бути далі. Таким чином у дитини формується модель поведінки у реальному подальшому житті, розумінні наслідків до яких можуть призвести ті чи інші події та прийняті рішення.

Очевидним є той факт, що добір казок повинен відбуватись із врахуванням вікових, національних, регіональних та інших особливостей, містити зрозумілу та однозначну фабулу. Якщо говорити про казкотерапію як пролонгований метод то до кожного заходу потрібно добирати необхідний матеріал відповідно до поставленої мети. Звичайне читання тексту для дітей дошкільного віку варто доповнювати ілюстративним матеріалом, додатковими запитанням та завданням, щоб підтримувати інтерес дітей до дійства, що відбувається, знімаючи напругу та втому.

Казкотерапія характерна тим що вона спрямована на психологічний вплив на людину на рівні особистих цінностей. Іншими словами, вибір подій і сюжетних ліній у кожній казці базується на основних життєвих цінностей, таких як співпраця, істина, любов, віра, гідність, спокій, ентузіазм, доброта і т.д. Підтвердження цих цінностей у казках допомагає надати дитині відчуття стабільності та впевненості, а таким чином, здійснює терапевтичний ефект [23, с.273].

У роботі Василя Шуляра та Володимира Гладішева [24, с.13] зроблено огляд літературних казок «Лис Микита» (Франко І. Я.) та «Снігова Королева» (Андерсен Г. К.) з точки зору бібліотерапевтичного потенціалу. Ці твори було обрано авторами через те, що ці твори мають важливе значення у розвитку

національних літератур України та Данії у світі та є своєрідним демонстраційним матеріалом, що відображає настрої народу. У змісті зазначених казок відображено те народне, що знаходиться на підсвідомому рівні, розуміння моралі та естетики. Шуляр В. та Гладишев В. наголошують на тому, що бібліотерапевтичний потенціал у такому випадку є інструментом психологічної самодопомоги через бібліотерапевтичне читання.

Розглянемо яку відповідь на важливе для кожної людини запитання *чи на своєму я місці опинився?* дає нам казка про лиса. Лис Микита, який мешкав у лісі, був дуже самовпевненою істотою, яка знала все про ліс, селян, полювання та те, як увести в оману інших. Він пишався своїми досягненнями, проте його пиха та бажання принизити інших змусили його піти до міста, щоб довести свою винятковість та перемогти всіх. Життя героя у нових умовах склалося не так, як він очікував, що переконливо доводить його жалюгідний стан в недружньому місті, де він втрачає себе. Лис Микита, який наляканий невідомим для нього середовищем, це зовсім інший персонаж відносно Лиса Микити, який був на своєму місці в лісі. Це свідчить про те, що людина, яка не знаходиться на своєму місці, втрачає свою ідентичність [24, с.13]. Переживання героєм казки різних емоцій і відповідно читачем надає можливість підготуватися до реального життя.

Мотив повернення до рідного середовища для Лиса Микити вказує на його важливість у казці Івана Яковича Франка. Ліс був рідним для Лиса, коли він був саме лисом, але тепер, як опудало, ліс став для нього ворожим середовищем, де він не може бути собою. Лис повинен прикидатися іншою істотою, що робить його вразливим перед іншими звірами. Якщо він не буде цього робити, то звірі сприймуть його як уособлення влади, а якщо випадково дозволить собі бути собою, то наступає жорстоке покарання за те, що всіх обманув. Розривання на шматочки Микити є безжалісною помстою звірів за їх жах, але це також наслідок того, що Лис зайняв не своє місце в житті [24, с.14].

Ця казка допомагає знайти відповідь на поставлене вище запитання *чи на своєму я місці опинився?* а також піднімає такі поняття як *самооцінка* та

самотність. Неадекватна самооцінка, відмова від сприйняття себе і своєї ролі лиса призводить його до самотності, руйнування життя. Це нагтовхує читача-слухача до думки про правильне розуміння та усвідомлення свого місця у цьому житті. З іншого боку, коли ти чогось прагнеш то мушиш до цього йти, а не спостерігати як повз проходить життя. Казка про лиса дає відповіді відносно особистісних запитів.

У другій казці про Снігову Королеву мова іде про названих брата та сестру між якими є справжні родинні стосунки. Автор звертає увагу на тому, що родичів ми не обираємо і взаємовідносини будуємо відповідно до нашого самотійного вибору. Саме тому у сюжеті на цьому акцентується увага: відповідальність за власний вибір та віру. Таким чином бачимо вже класичне літературне протистояння між логікою та вірою. Кай, знаходиться на стороні логіки та розуму. Це автор казки показує його захопленням формою сніжинок та таблиці множення. Герда, є представником віри – коли після спілкування із Сонцем та птахами почала вірити у те, що її брат живий. Завдяки вірі та допомозі інших вона змогла знайти його. Віра Герди перетворювала всіх навколо на її помічників, включаючи негативних персонажів таких як Маленька Розбійниця, і навіть сам Творець допоміг їй у боротьбі зі Сніговою Королевою. Однією з тез цієї казки є питання самотності, коли Кай був у палаці Снігової Королеви, йому було нормально і він змірився і самотністю. Проте коли Герда розпалила його серце він відчув потребу у інших людях. Друже на що опирається автор казки це важливість родини у житті людини. Так як щаслива родина є запорукою щасливої людини [24, с.15].

Підсумовуючи вище сказане Шуляр В. та Гладишев В. дають декілька рекомендації, щодо використання бібліотерапевтичного потенціалу. Незважаючи на те, що літературні казки можуть здаватися дитячою літературою, їх можна успішно використовувати в бібліотерапевтичному читанні, оскільки вони мають великий потенціал для психологічної самопомоги. Варто розширювати коло літературних казок зі значним бібліотерапевтичним потенціалом, а також звертати увагу на сучасні

українські та зарубіжні казки для здійснення бібліотерапевтичного читання. Жанр літературної казки переживає друге народження в сучасній літературі [24, с.15].

Особливо важливо знати, що той досвід, який людина отримує у дитинстві (чуттєво-сугестивний) і сприймає некритично, що здобувається шляхом навіювання, може згодом перетворитися на критичний, де позитивні установки стають негативними. Це пов'язано з тим, що ліва півкуля мозку, до якої надходять відомості під час казкотерапії сприймає світ критично, а будь-який раціональний аналіз потребує використання рефлексії. Дитина, якій постійно нав'язують заборони, може намагатися зробити саме те, що їй заборонено. Тому негативні установки, що формуються ще у дитинстві, можуть перетворюватися на антиустановки у дорослому житті. Цей процес залежить від диспропорції між ліво- та правопівкульовими аспектами психіки. Освіта повинна сприяти інтеграції позитивних та негативних установок та схильностей людини, що може бути джерелом продуктивного розвитку особистості.

Казка може бути використана і як засіб навчання, особливо це відображено в Новому Заповіті у формі притч, де образ персонажу і його інтерпретація синергетично взаємодіють між собою. Читач або слухач має право на інтерпретацію казки на різних рівнях когнітивної взаємодії. При цьому, основний зміст, який можна здобути з казки, не має обмежень. Крім того, емоційний тон казки може бути використаний для розв'язування різних проблем, оскільки активація емоційної складової включається в цей процес. Емоція постає передумовою для психофізіологічного процесу розв'язання завдання, де логічне знання присутнє у прихованому вигляді і слухач має усвідомити це у прив'язці до обставин та ситуації.

Практичним проявом втілення казки є гра. Як зазначав професор В.П. Зінченко гра є сутністю що не містить визначеного порядку, що позначає переживання щодо ототожнення та об'єднання себе з оточуючим світом, що знаходиться в основі естетичного та морального освоєння світу дитиною. Діти,

що граються, кидають виклик до здорового глузду, затверджують дух творчості, створює нонсенс та перекручує реальність, розвиваючи багатозначне, нетривіальне бачення світу. Звідси виходить, що парадокс та нонсенс є проявами самоутвердження людського розуму.

Отже казка має вплив на дитину і залежить від її ситуаційного та спонтанного стану сприйняття світу, а не від технологічних методів, які використовуються в традиційних казках. Казка стає актуальною, коли дитина є вразливою та відкритою для підсвідомих впливів. Тому вибір казок та їх подача є ключовими факторами психотерапії дитини [25, с.99].

З вище сказаного Брандес, В. М., М. М. Заброцький, О. В. Вознюк роблять висновок, щодо терапевтичного впливу казок на дітей «1) не виправдано чекати у навчальному процесі негайних педагогічних досягнень після “вивчення” казки; 2) психотерапевтичний ефект казки руйнується безпосереднім лівопівкульовим аналітичним втручанням; розкриття смислів казки розпочинається через певний проміжок часу, коли підсвідомий правопівкульовий “заряд” спрацював і починає інтегруватися з лівопівкульовою інформацією; 3) враховуючи психотерапевтичний потенціал казок, вихователь повинен володіти певними навичками створення стану колективного та індивідуального сприймання інформації правою півкулею, щоб праця з казкою не перетворилася у школярське штудіювання, наслідком якого може бути одержання цілком протилежних результатів, що закладено у потенціалі казки» [25, с.99].

Ефективність застосування казкотерапії в освітньому процесі безпосередньо залежить від використаних засобів, що визначаються змістом казки. Серед таких засобів можемо виділити [26, с.201-202]:

1. Самовираження та розуміння себе самого, розкриття внутрішнього світу розвиваються шляхом використання та об'єднання в казкотерапії різних методів, прийомів та засобів таких як малювання, ліпка, театральне мистецтво та використання їх терапевтичних можливостей.

2. Використання казок в терапії можливе для різних вікових груп від дошкільнят до людей похилого віку, що є технологічною перевагою. Казкотерапія також використовується і для дітей з розумовою відсталістю, де показує свою ефективність.

3. Засоби казкотерапії є необхідним інструментом у психотерапевтичній практиці, оскільки вони дозволяють суб'єкту вільно виражати свої переживання та емоції. Вихователь або батьки, як організатори та учасники процесу, обумовлюють побудову відносин з дітьми як партнерські, що створює сприятливу атмосферу для психологічної безпеки та гармонійного емоційного стану під час терапії. Так як відсутні жорсткі обмеження щодо поведінки учасників і підтримка імпровізації допомагають зменшити рівень тривожності учасників та створюються умови для вільного виявлення переживань.

4. За допомогою казок можна впливати на формування міфологічного мислення. У зв'язку із тим, що не кожна людина-дитина може правильно виражати свої емоції, але спроможна показати проявити свої внутрішні проблеми через символізм, образи, під час імпровізації та іншої творчої діяльності інструменти казкотерапії дають таку можливість. Зазначені аспекти надають можливість сформувати зв'язки на емоційному рівні із навколишнім середовищем та своїм внутрішнім світом.

Підсумовуючи вище сказане можна наголосити на тому, що терапевтичний потенціал казкотерапії полягає у розвитку самосвідомості, що сприяє регулюванню емоцій через використання казок.

Як зазначає Василевська О. І. [33, с.34] психотерапевти, які використовують казкотерапію в своїй діяльності, виділяють, такі техніки терапії казкою:

1. *Наївний та інтуїтивний підхід*. Цю техніку використовують для створення близької емоційної атмосфери. Зазвичай це казки, що читають або розповідають батьки дітям перед сном. Особливістю даного підходу є відсутність інтерпретації казки людиною, що проводить терапію.

2. *Психодинамічна інтерпретація символів і мотивів у казках.* Однією з поширеніших практик у психології використання казок є їх інтерпретація. Досі серед психологів немає чіткого тлумачення та аналізу однієї і тієї ж казки, тобто кожен може трактувати як хоче. Характерною ознакою даної техніки є групова або індивідуальна розповідь (читання) казки. Після чого за спеціальним алгоритмом збирається зворотній зв'язок від учасників у вигляді асоціацій, думок, вражень та іншого.

3. *Казка як вид терапії грою.* Казка постає як сценарій п'єси який можна розіграти розподіливши ролі між учасниками. Таким чином досягається вивільнення емоцій та зміна емоційного стану у всіх хто бере участь у постановці.

4. *Створення казки.* Під час індивідуальної терапії досить часто психотерапевт створює казки. Працює з ними і після чого збирає дані для проведення аналізу та визначення проблем

Отже бачимо, що використання казок у терапевтичній діяльності відбувається вже досить давно. Казкотерапія може проводитись як спеціально підготовленими людьми так і батьками, вихователями, учителями. Такий вид терапії застосовується для індивідуальної та групової роботи. Зазвичай цю техніку використовують психологи у психотерапії.

1.3 Казкотерапія, як метод психотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти

Казкотерапія, як метод психотерапії стає все більш популярним серед педагогів та психотерапевтів, особливо в роботі з дітьми дошкільного віку. Характерною особливістю цього методу є те, що він має на меті передачу базових життєвих цінностей через доступні та цікаві казки, а також підтримку принципу Життєвої Сили, яка допомагає людині змінювати своє життя на краще. Казкотерапія також розглядає життєві ситуації з різних сторін та допомагає дітям розуміти взаємозв'язок між психічною та соціальною реальністю.

Як всім відомо психотерапія – це вид вербального та невербального впливу на психіку з метою корекції поведінки, емоцій та емоційного стану, спільна робота людини та того виконує функції психотерапевта. У ЗДО це може бути як вихователь так і психолог.

Казкотерапія, як метод психотерапії опирається на такі типи казок [34, с.42]:

- *художні казки*: до цієї групи входять народні, фольклорні та літературні казки, що склалися у народній творчості або автором. Тобто це звичайні казки, міфи, оповідання та інше. Майже кожна казка має свої дидактичні, психокорекційні, психотерапевтичні та медитативні аспекти. З таких казок діти дізнаються про Добро та Зло і про їх протистояння;

- *дидактичні казки*: ці казки створюються освітянами (вихователями, вчителями) з метою викладу навчального матеріалу у цікавій формі. У таких казках серед головних героїв можуть бути явища природи, абстракції (Добро, Сила, Вітер, Сонце), живі та неживі предмети, різного роду символи для *оживлення* яких автором створюється казковий лор світу;

- *корекційні казки (psychocorrectional)*: спеціально створені казки з метою легкого впливу на поведінку та емоції дитини. У даному випадку основною метою є донесення до дитини змісту та сенсу того що відбувається

та впливу на неприйнятну поведінку та направлення на більш конструктивну діяльність;

– *терапевтичні (психотерапевтичні)*: казки, які направлені на зміну та закріплення емоційного стану або інколи це ще називають *зціляють душу*. Це казки з глибоким сенсом, що демонструють певні події з різних боків та різних точок зору. Особливістю цих казок є відсутність традиційного *щасливого кінця*, тобто це показує слухачу, що не завжди все добре закінчується але саме головне навантаження тут іде на щирість та відвертість. Дуже часто у таких казках відкритий кінець. У слухача залишаються запитання на які потрібно самому знайти відповідь, що провокує особистісне зростання;

– *медитативні казки*: ці казки спрямовані на формування та розвиток різних чуттів, таких як зір, слух, нюх, смак, тактильні та кінестетичні. Характерною особливістю такої казки є *трел сторі* тобто розповідь про подорож (у казковий ліс або інше), вчать жити у сьогоdnішніх умовах, сприймати реальність, теперішній час та оточуючий світ як він є.

Казкотерапія, як метод психотерапії в освітньому процесі виконує такі функції [23]: діагностична; прогностична; виховна; коригувальна (корекційна). Добір конкретної казки або її виду залежить від мети яку необхідно досягти. Наприклад, подолання дитячих страхів, які необхідно усунути або відкоригувати. Очевидно, що на першому етапі казкотерапії важливою є діагностика або діагностична функція. Це дає змогу визначити наявний психоемоційний стан дитини та коректно визначити мету подальшої роботи. За допомогою прогностичної функції є можливість спроектувати або змодельовати майбутній стан дитини враховуючи наявні дані. Це досягається шляхом аналізу казки дитиною разом з вихователем. У цьому випадку вихователь допомагає дитині знайти відповіді на запитання, що виникають. Кінцевим результатом буде розкриття індивідуальної поведінки дитини, розуміння її поглядів на світ та суспільство, прогнозування подальших дій. Через яскраві образи та прості сюжети, що здатна зрозуміти дитина дошкільного віку формується розуміння простих істин про навколишній світ,

відбувається формування особистості та якостей необхідних для виживання у подальшій діяльності, конкурентоспроможності у реальному житті. Таким чином проявляється виховна функція казкотерапії. Кориговальна або корекційна функція полягає у зміні поведінки дитини на прийнятну для суспільства, що повинно сприйматись як *зміни на краще*. Всі попередні функції йшли до цього завершального етапу.

Спираючись на дослідження інших науковців Шувар Н. М. визначає наступні корекційні функції корекційної або психокорекційної казки [35, с.85]:

- зміст казки доповнює життя дитини загальною інформацією про навколишній світ, звертаючи увагу на певні проблеми;
- допомагає розглянути проблему з іншої точки зору, зрозуміти її та усвідомити, відбувається моделювання потрібної поведінки;
- демонструє внутрішні конфлікти, якщо такі є та дає можливість поміркувати над ним;
- казка виступає інструментом для психолога, що дозволяє зблизитись з дитиною, сприяє рефлексії та самоаналізу;
- казка дає тлумачення різних ситуацій та налаштовує на позитивне вирішення проблем;
- за допомогою казки робиться підготовка до різних емоційних ситуацій, стресів, що будуть у подальшому житті.

Казкотерапія, як метод психотерапії у ЗДО показала свою ефективність в індивідуальній роботі та роботі в групах, що є важливим у роботі практичного психолога. Використовуючи казкотерапію застосовують різні методи і прийоми роботи [26, с.203]:

1. *Аналіз прослуханої казки та її інтерпретація*: пояснення та розуміння описаних ситуацій, героїв, діалогів та іншого наповнення.

2. *Розповідь казки групою*: у цьому випадку кожна дитина розповідає свій фрагмент казки. Поділ на ці частини відбувається відповідно до сюжету. Таким чином діти вчаться слухати іншого, розвиваються навички усного мовлення, здатність розповідати історії.

3. *Доповнення відомої казки та її продовження*: психолог або вихователь розповідає відому казку і пропонує дітям продовжити її, подумати як би відбувались події далі. Метою цього методу є розвиток творчості та мислення, надається можливість показати себе та проявити риси характеру учасникам.

4. *Вигадування казки групою*: перший учасник починає однією фразою розповідь, другий продовжує і так далі. На відміну від попереднього методу розповідь відбувається саме фразами, а не шматками сюжету. Основною метою даного методу є формування згуртованості всіх учасників, формування творчості та уяви.

5. *Розповідь казки з точки зору різних персонажів та героїв казки*: таким чином учасники можуть зрозуміти мотиви, емоції, вчинки та чим обумовлена поведінка персонажів. Це допомагає розвивати мислення та розуміння діяльності інших людей.

Прослуховуючи казку з простим та зрозумілим сюжетом дитина має змогу асоціювати себе з головним героєм, поділитись враженнями, почуттями та емоціями. У такій співпраці з дорослими, вихователями, батьками діти вчаться розрізняти поведінкові моделі різних людей, персонажів казок, розуміють як діяти в описаних ситуаціях, вивчають інших людей, розуміють їх мотиви [34, с.43]. Проте, використання казкотерапії має певні умови застосування. По-перше це вік дитини, яка повинна чітко усвідомлювати, що розповідь у казці іде про казковий світ, який відрізняється від реального. Як показує практика, таке розуміння у дитини починає з'являтися у 3,5 роки але це залежить від індивідуальних особливостей.

Серед основних принципів казкотерапії є відповідальне усвідомлення цінності людського життя, можливостей, бачення причинно-наслідкових зв'язків, толерантності та співчуття до інших, розуміння емоцій, позиціонування себе у зовнішньому та внутрішньому світі, гармонізація відношень [36, с.172]. Зазначені аспекти стосуються, як власне самої дитини так і оточуючих її людей.

Важливим також є продемонструвати дитині необхідність приймати рішення і діяти, а також усвідомлювати наслідки і відповідальність за ці дії. Якраз друга частина (наслідки дії) є тим рушієм, що дає поштовх до розвитку особистості дитини, який не залежить від вихователя, батьків чи психолога.

Як зазначає Ольга Стукань казку можна опрацювати за наступною схемою [36, с.172]:

За змістом бесіди після прослуховування казки діти повинні винести *моральний урок*, який стане у нагоді у подальшому житті;

Діти дають відповіді на запитання, щодо асоціації себе з персонажами казки, чому вони зробили такий вибір, хто був правий, а хто ні. Таким чином формуються *відчуття справедливості та доброти*;

Під час казкотерапії використовуються дидактичні ігри, де діти повинні подумати та дати відповідь. Таким чином формуються і *мовленнєва складова*;

Одним із напрямів роботи із казкою є придумування нової кінцівки для казки, навести приклад із життя, де ще таке може бути. Отже у дітей *формується, як уява так і мислення*;

Казки моделюють ситуації із життя, де діти будуть потрапляти у різні ситуації. Казка вчить як *правильно і безпечно поводити себе* вдома, із незнайомими людьми, на вулиці, на дорозі, у транспорті;

За підсумками прослуховування казки зазвичай дітям пропонується намалювати, зліпити або якимось іншим чином *зобразити події* з казки.

Казкотерапія, саме як метод психотерапії застосовується різними психологами по-різному. В одному з таких підходів застосовуються наступні прийоми [35, с.86-87]:

Аналіз казки – задля розуміння суті того, що відбувається у сюжеті казки, які ситуації розглядаються, поведінка основних та другорядних персонажів, які рішення приймаються і таке інше. Зазвичай обирають відому казку і дітям пропонується надати відповіді на запитання, щодо змісту казки, щодо героїв, хто сподобався, хто не сподобався і чому так відбулось, що було б аби

персонажі зробили інакше, або не вчинили тих чинків, що зробили, щоб змінилось у казці аби були всі хороші/погані персонажі та інше.

Розповідь казки – під час розповіді відбувається формування та розвиток уяви та фантазії у дитини. Під час даного прийому групі або одній дитині пропонується розповісти казку безпосереднього від головного героя, стороннього спостерігача або іншого персонажу. Наприклад, у казці «Колобок» розповідь побудувати від імені Вовка, Лисиці або Баби з Дідом.

Зміна сюжету казки – цей прийом застосовується у разі коли необхідно змінити сюжет або кінець казки. У такому випадку на перший план виходить діагностика дитини. Варто звернути увагу на те куди спрямує сюжет дитина.

Поєднання з лялькотерапією – лялька виступає у ролі провідника сюжету казки у реальний світ. Тобто, при русі сюжету дитина має змогу спостерігати за зміною поведінки ляльки. Дитина керує своїми рухами і задає поведінку ляльки. Через рухи лялькою та задання її поведінки дитина проявляє свої емоції та почуття, які зазвичай не показує.

Закономірності сюжету – майже всі казки будуються за такою структурою, де головний персонаж потрапляє до нової сім'ї, де живе, росте, його виховують, після певних подій рушає у подорож, на своєму шляху зустрічає інших персонажів, дружить, щось або когось втрачає, справляється зі злиднями, перемагає зло, досягає мети та повертається героєм додому. Ця структура демонструє не простий шлях для досягнення мети, показує етапи розвитку особистості.

Казки викликають у людей і відповідно дітей емоції, а їх герої та стосунки між ними діти можуть побачити в реальному житті. Казки мають змогу яскраво продемонструвати та навчити соціальним та моральним нормам і допомагають розряджати страхи, якщо казка містить страшні епізоди.

Казкотерапія – це метод, що допомагає людині зрозуміти свої почуття та думки, аналізуючи їх з погляду критерію *руйнування творення*. Це означає, що людина може бути або *руйнівником*, який шкодить своєму здоров'ю та розвитку, або *творцем*, який намагається створити комфортні умови для себе

та інших. Основний принцип казкотерапії – зростити внутрішнього творця та взяти під контроль руйнівника. Казкотерапія має діагностичний та профілактичний образ та використовує п'ять видів казок для впливу на людину: художні, дидактичні, психокорекційні, психотерапевтичні і медитативні. Важливим є не тільки сама казка, а й її післядія (наслідки), яка стимулює саморозвиток дитини. При використанні психотерапевтичних казок, як і будь-якої іншої терапії важливі доречність, щирість та дозованість.

Висновки до розділу 1

Казкотерапія базується на ідеї, що казки мають терапевтичний ефект. Казки допомагають дітям розвивати віру в себе, вчаться бути терплячими, проявляти милосердя та доброту, і навіть розвивають критичне мислення, залежно від закладеної фабули. Це робить їх ідеальним засобом для розвитку психологічної стійкості, резильєнтності та життєстійкості (*hardinnes*) у дітей.

Казкотерапія допомагає вирішувати психологічні проблеми, такі як страх, тривога, низька самооцінка та інші. Вона також може використовуватися для підвищення емоційного інтелекту, соціалізації та формування творчих здібностей дітей.

Застосування казок в освітньому процесі закладу дошкільної освіти допомагає збільшити інтерес дітей до навчання, покращити їх концентрацію та увагу. Використання казок як засобу навчання може допомогти дітям зрозуміти складні поняття та підвищити їх рівень розвитку мовлення. Казкотерапія є ефективним інструментом для розвитку когнітивних навичок, таких як мислення, пам'ять та увага, що забезпечує успішний старт дітей у майбутньому житті.

Крім того, застосування казкотерапії у дошкільному віці може мати довгостроковий позитивний вплив на розвиток. Дослідження показують, що діти, які використовують казки в навчанні, мають кращу успішність в школі та краще розвиваються соціально та емоційно. Отже, застосування казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти є важливою складовою успішного розвитку дитини.

Дитина, яка вважає себе головним героєм казки, може легко ідентифікувати себе та пов'язати події, що відбуваються та розвивати свою фантазію.

Казки використовуються як інструмент для розвитку комунікативних навичок та соціальної компетентності у дітей. Діти мають змогу складати свої казки, ділитись своїми історіями з іншими дітьми та отримувати відгуки від

дорослих. Це допомагає дітям розвивати свої комунікативні навички та відчувати впевненість у своїх можливостях.

Ще одним із напрямів де застосовується казкотерапія це для розвитку емоційного інтелекту. Діти вивчають та розуміють емоції героїв казок та вчаться розпізнавати та виражати свої власні емоції. Це допомагає дітям розуміти та керувати своїми власними емоціями, що в свою чергу зменшує ризик виникнення поведінкових проблем.

Одним з ключових принципів казкотерапії є створення сприятливої атмосфери для дитини, що допомагає їй розслабитись та відчувати себе комфортно. У дошкільному віці діти досить чутливі до стану свого тіла, тому важливо забезпечити їм максимальний комфорт та безпеку під час проведення казкотерапевтичних сеансів.

Один зі способів створення такого середовища полягає у застосуванні м'яких іграшок та різноманітних атрибутів, що допомагають дітям відчувати себе в безпеці. Наприклад, під час розповіді казки про звіра, можна дати дитині м'яку іграшку, яка стане для неї свого роду талісманом, оберегом, об'єктом за яким можна сховатись.

Одним з важливих принципів казкотерапії є врахування індивідуальних потреб кожної дитини. За допомогою казок викликаються різні емоції та допомагають дитині знайти свій власний шлях розвитку. Тому педагоги повинні бути готові до того, що діти будуть реагувати на казку по-різному, саме тому варто дотримуватись індивідуального підходу до кожної дитини.

Казкотерапія також використовуються і для розвитку інших аспектів особистості дитини: покращити самооцінку, розвивати емоційну стійкість, допомагає дітям розв'язувати конфлікти та розвивати соціальні навички. Крім того, допомагає дітям з вадами мовлення, розвинути їх мовленнєві навички та допомогти знизити ступінь стресу та тривоги.

Одним з прикладів використання казкотерапії є впровадження її в роботу з дітьми, які перебувають в емоційному стресі. Наприклад, діти, які пережили розлучення батьків, можуть відчувати страх та тривогу. Казки

допомагають таким дітям знайти заспокійливий та безпечний спосіб висловити свої емоції та почувати себе краще.

Ще одним прикладом є використання казкотерапії для дітей з порушеннями мовлення. За допомогою казок стимулюється мовленнєва діяльність дитини, розвиває мовленнєву здогадку та вдосконалює мовленнєві навички.

Казкотерапія використовується і як засіб виховання. Наприклад, за допомогою казок виховується в дітей розуміння та повага до інших людей, формуються навички розв'язувати конфлікти та приймати рішення.

У закладах дошкільної освіти казкотерапія впроваджується як окрема форма роботи з дітьми, так і включена до різноманітних заходів та заходів масової роботи. Казки також застосовуються під час логопедичних занять, гуртків, свят та інших заходів.

Казки дають змогу розвивати фантазію та творчість дітей, а також допомагають їм розуміти світ навколо себе та вчити пізнавати себе. Казки допомагають виховати в дітей емпатію та повагу до інших людей, а також допомагають зрозуміти і розв'язувати конфлікти.

Проте, необхідно зазначити, що казкотерапія має свої обмеження та вимагає від педагога високої кваліфікації та професійної підготовки. Тому, для використання казкотерапії в освітньому процесі, необхідно працівників відповідно підготувати та забезпечити належні умови для її впровадження.

Загалом, казкотерапія є важливою та ефективною формою роботи з дітьми дошкільного віку. Вона допомагає виховати у дітей різноманітні навички та здібності, забезпечуючи їм повноцінний розвиток у різних сферах життя. Однак, важливо пам'ятати про необхідність професійної підготовки та відповідної організації роботи, щоб досягти найкращих результатів у вихованні та розвитку дітей дошкільного віку.

Казкотерапія є важливим компонентом освітнього процесу дошкільного навчального закладу. Вона допомагає розвивати творчі здібності, соціальну компетентність, комунікативні навички та емоційний інтелект у дітей.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ В ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1 Модель організації та проведення казкотерапії

Проведений аналіз досліджень у першому розділі дає підстави стверджувати про важливість використання казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Серед переваг використання казкотерапії як методу можемо виділити:

1. За допомогою казкотерапії дитина та педагог знаходяться в емоційно захищеному середовищі, яке відокремлює їх від повсякденної реальності та створює драматичний контекст. Це дозволяє збільшити рівень довіри один до одного.

2. Казкотерапія доповнює, змінює та збагачує казку, що стимулює дитину подолати свої обмеження та розширити своє життя. Вона стає активним учасником творення казки, що сприяє розвитку самовираження та креативності.

3. У процесі казкотерапевтичних сесій педагог може використовувати різноманітні ляльки, костюми, музичні інструменти та художні матеріали. Це розширює можливості виразності та взаємодії, створюючи багатопланову та змістовий досвід.

4. Казкотерапія надає дитині можливість накопичити позитивні емоції, що сприяє зміцненню її соціального імунітету. Цей позитивний заряд допомагає їй краще впоратися зі складнощами та встановити позитивні стосунки з оточуючими.

5. Аналізуючи казку, яку створила дитина, педагог отримує цінну інформацію про її життя, поточний стан, способи подолання труднощів та світоглядні позиції. Цей метод дозволяє педагогові отримати глибше розуміння дитини та здійснити ефективну підтримку.

6. Казкотерапія дозволяє передати нові способи та алгоритми розв'язання проблемних ситуацій дитині, батькам та педагогам. Цим методом можна донести важливі уроки та навички, які допоможуть в їх подальшому житті.

7. Казкотерапія сприяє розвитку вміння слухати себе та інших, навчає приймати нові ідеї та творити щось нове. Це важливі навички, які стимулюють особистісний розвиток та соціальну взаємодію.

Таким чином беззаперечним є факт необхідності використання казкотерапії як методу.

Як зазначає О. Стукань [36, с. 172], що казку можна опрацювати за такою схемою:

- *витяг з казки морального уроку*. Діти мають виділити основний моральний принцип, який можна застосувати в майбутньому житті, на основі розмови про зміст казки;

- *формування позитивних емоцій*. Діти відповідають на запитання, наприклад: "Ким б ти хотів стати? Чому? Кого ти співчуваєш? Кого засуджуєш?" і т.д., з метою розвитку почуттів та емоційного інтелекту;

- *активізація мовлення*. Застосування навчальних ігор, таких як "Знайди зайве слово у ланцюжку слів", "Придумай нову назву для казки", "Що характеризує лисицю?" і т.д., з метою розвитку мовленнєвих навичок;

- *розвиток творчого мислення та уяви*. Завдання, такі як придумати нову закінчення для казки, знайти аналогію, змінити характер героя тощо, стимулюють розвиток творчого мислення та уяви дітей;

- *казка і основи безпеки*. Використання казок для навчання дітей правилам безпечної поведінки вдома, на вулиці та у взаєминах з незнайомцями;

- *казка і художня творчість*. Використання різноманітних творчих методів, таких як конструювання, аплікація, малювання, ліплення, з використанням елементів казок та їх змісту.

Підхід використання казок у практиці психолога може мати дві форми. Перший це застосування готових терапевтичних і корекційних казок. Другий це створення спеціально для конкретної особи з її індивідуальною проблемою. Основним аспектом роботи в рамках казкотерапії є взаємодія з дитиною на рівні цінностей. Основні принципи казкотерапії включають усвідомлення власного потенціалу, можливостей та цінностей у власному житті, розуміння причинно-наслідкових зв'язків подій і дій, осмислення різних способів сприйняття світу, творчу взаємодію з навколишнім середовищем та внутрішнє відчуття сили і гармонії. Ефективність казкотерапії залежить від того, наскільки психологічно грамотно складена казка, якість її змісту та структури, що відповідають проблемі конкретної особи, а також використання психологічних механізмів терапевтичного впливу при описі способів вирішення проблеми [37, с.169].

Модель використання казкотерапії включає у себе декілька етапів [36, с. 173]. На першому етапі важливим є донесення змісту казки до дітей, проведення бесіди про те, що відбувається на поверхні казки. Цей перший етап є аналітичним і спрямованим на розуміння казки дітьми. Методика цієї роботи досить проста, дітям пропонується відповісти на такі запитання: Хто? Що? Де? Коли? Як?

Для досягнення цієї мети можна використовувати такі підходи та методи: читання або розповідання казок; розгляд ілюстрацій, що супроводжують казку; групове обговорення дій та вчинків героїв; переказування казки своїми словами, щоб зрозуміти чи усвідомили діти зміст казки.

Другий етап, який можна назвати оперативним або проміжним, включає в себе виконання різноманітних завдань на основі відомої казки [36, с. 173]. Діти залучаються до таких активностей, як розповідь казки від імені іншого героя (наприклад, Лисиці, яка розповідає казку "Колобок"), ігри емпатії (уявіть себе зайчиком або Козою-Дерезою), ігри-інсценізації та драматизації, рухливі ігри, що ґрунтуються на мотивах казок, складання пазлів, розмальовки. Крім

того, застосовуються дидактичні ігри, такі як "З якої казки?", "Виправ помилку в казці", "Відгадай казку за схемою", "Сходинки доброти", "Потяг турботи", "Хто у світі найтихіший?". Діти також отримують можливість дати поради казковим героям, проводять ігри-бесіди з казковими персонажами, створюють ілюстрації до казок, ліплять казкових героїв, уособлюють позитивних героїв, виправляють негативних героїв.

Третій етап, який можна назвати творчим, передбачає використання освітньо-виховної технології ТРВЗ (технологія розв'язання винахідницьких завдань). Згідно з цією технологією, діти навчаються не лише сприймати зміст казки, а й творчо змінювати хід подій відповідно до своїх уявлень.

На цьому етапі рекомендується використовувати різноманітні методи і прийоми, такі як написання листа до казкового героя, складання казок за допомогою картинок, зміна характеру героя (наприклад, зміна Вовка на доброго у казці "Троє поросят"), зміна місця, часу та подій (наприклад, Колобок в Африці або в країні Букляндії), переплутування сюжетів та героїв казок (наприклад, як семеро козенят врятувалися від Вовка в казці "Рукавичка"), переставлення картинок, придумування нової кінцівки казки (наприклад, Колобок засох під час свого шляху по лісу, а Лисичка зламала зуби, намагаючись його з'їсти), введення нового героя до казки (як це вплине на сюжет?), складання казки за схемою, за допомогою опорних слів, геометричних фігур або ігрової обстановки, "прогулянка" у минуле або майбутнє казкових героїв (наприклад, якими були Баба-Яга та Коза-Дерева в їхньому дитинстві і як змінилися їхні характери та життя), домалювання казкових героїв або їхнього середовища проживання, виготовлення саморобних книжок, театралізовані етюди [36, с. 173].

Отже схема моделі організації та проведення казкотерапії у ЗДО має вигляд як зазначено на рис.2.1.

Рис. 2.1. Схема моделі організації та проведення казкотерапії у ЗДО

Розглянемо детальніше специфіку використання казок у роботі психолога [37, с.170]:

Використання казки як метафори: Казковий текст і образи викликають асоціації, що стосуються особистого життя дитини. Ці метафори потім обговорюються з метою розуміння їх значення.

Малювання за мотивами казки: Дитина створює малюнок, який відображає асоціації, викликані казкою. Подальший аналіз отриманого графічного матеріалу може розкрити додаткові внутрішні процеси та почуття.

Обговорення поведінки та мотивів персонажів: Це надає можливість обговорити цінності та поведінкові патерни особистості, а також виявити систему оцінок дитини в категоріях "добре" та "погано".

Програвання епізодів казки: Дитина може прожити емоційно значущі ситуації, програвши епізоди казки. Це дозволяє дитині наочно відчувати та висловити свої емоції.

Творча робота за мотивами казки: Це може включати дописування, переписування або роботу зі сюжетом казки. Цей творчий процес стимулює розвиток і виявлення нових ідей та ресурсів у дитини.

Таке використання казок у роботі психолога допомагає зблизитися з дитиною, сприяє глибшому розумінню її внутрішнього світу та сприяє розвитку особистості.

Модель використання казкотерапії під час роботи з дітьми містить такі послідовні прийоми та етапи [38]:

Знайомство з казковим сюжетом: Діти ознайомлюються з основною історією казки, її головними героями та подіями.

Бесіда за змістом прочитаного та розглядання ілюстрацій: Обговорення дітей стосовно того, що вони зрозуміли з прочитаного тексту казки та як ілюстрації доповнюють їх розуміння.

Переказ казки за опорним планом, словами або у вільній формі: Діти мають можливість переказати казку за певною структурою або використовуючи свої власні слова, вираження та уявлення.

Пропозиція змінити перебіг подій: Дітям пропонується запропонувати альтернативний розвиток сюжету казки або змінити дії героїв.

Відгадування героя за деякими характеристиками: Діти намагаються відгадати, які риси характеру, здібності чи властивості мають герої казки.

Відповіді на відкриті запитання: Діти відповідають на запитання, що стимулюють їх роздуми, уявлення та власні спостереження щодо казкової історії.

Відтворення казкових монологів та діалогів: Діти мають можливість відтворити монологи або діалоги героїв казки, намагаючись вжити їхній стиль мовлення та манеру висловлювання.

Фантазування та відтворення можливої манери мовлення героїв: Діти можуть вигадувати та відтворювати уявну манеру мовлення героїв казки, розширюючи свої комунікативні навички та творчі можливості.

Ці прийоми сприяють активному взаємодії дітей з казкою, розвитку їхньої уяви, мовлення та критичного мислення.

2.2 Система заходів та завдань для реалізації казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти

Серед системи заходів впровадження казкотерапії можемо виділити тілесно-орієнтовану методику [36, с.173].

У цій методиці використовуються вправи і пози, які адаптовано для дітей з йоги. Це поєднання розтягування і розслаблення м'язів разом з концентрацією на рухах, відчуттях, емоціях і уявленнях. Вправи мають образні назви, що допомагають зробити їх цікавими і захоплюючими.

Суть цієї системи полягає в тому, що змінюючи силу і напрямок навантаження та поєднуючи різні розтяжки, ми можемо працювати з усіма групами м'язів. Розтяжки не лише поліпшують рухову активність, гнучкість суглобів і м'язів, але й сприяють розвитку навичок глибокого розслаблення, що позитивно впливає на біоенергетичний потенціал і емоційну сферу дитини. У результаті розвивається стійка правильна постава, вміння контролювати своє тіло, відчуття свободи, граціозність рухів і сприйняття різних частин тіла. Дитина формує позитивне сприйняття свого внутрішнього тіла, розвиває здатність до свідомого регулювання і контролю (завдяки дихальним вправам та концентрації). Вона також набуває навичок розслаблення м'язів, релаксації всього організму та окремих його частин [36, с.173].

Ця методика використовується на заняттях зі стретчингу, ритмопластики та театральних іграх. Заняття проходять у формі сюжетно-рольових або тематичних ігор, які складаються з взаємопов'язаних ситуацій, завдань, вправ і ігор, спрямованих на досягнення оздоровчих і розвиваючих цілей. Кожне заняття супроводжується новою казкою, що дозволяє дітям активно залучатися до процесу і розширює їх кругозір.

Широко використовуються методи аналогій з тваринами та рослинним світом, які включають образи, пози та рухові імітації. Також застосовується метод театралізації, де використовується ігрова атрибутика та образи для активізації правої півкулі головного мозку дитини, розвитку просторово-

образного мислення та використання прихованих творчих та оздоровчих можливостей підсвідомості [36, с.174].

Ще однією методикою системи підтримки впровадження казкотерапії є комунікація або психогімнастика.

Багатьом дітям, і навіть дорослим, важко розуміти свої власні почуття або почуття своїх близьких. Вони не завжди можуть точно назвати свої емоції і висловити їх. Це також є навичкою, яку потрібно вчитися. У повсякденному житті часто важко свідомо усвідомлювати свої справжні емоції, почуття і бажання, оскільки на них накладені різні обмеження. Створення тільки дружніх і приємних ситуацій для спілкування не завжди є можливим через обставини життя. Однак, навіть у конфліктних і складних ситуаціях, спілкування може принести полегшення, якщо ми проявляємо взаємне терпіння, сердечність і такт [36, с.174].

У дітей спілкування часто переплітається з грою та малюванням. Вони мають можливість випробовувати різні варіанти поведінкових ситуацій і навчатися робити вибір. Наприклад, під час казкотерапевтичних занять з казкою про *Царівну Несміяну*, діти вчаться висловлювати компліменти, виражати співчуття жестом, дотиком, вчинками і т.д.

Також важливим аспектом у виправленні поведінки дитини є співпереживання. З раннього дитинства вони повинні усвідомити значення турботливого та співчутливого ставлення до інших. Важливо навчити їх поставитися на місце співрозмовника або партнера у спільній діяльності та усвідомлювати, який вплив можуть мати їхні дії та слова на інших. Глибше розуміння стану та почуттів інших людей сприяє розвитку почуття симпатії між учасниками спілкування. Важливо формувати у дітей навички самостійності, соціальної відповідальності, а також здатності розуміти та сприймати як себе, так і інших [36, с.174].

Методика використовується на заняттях з театральних ігор, підготовчих класів до акторської майстерності та імпровізації, а також розвитку творчої уяви. Шляхом подорожі у світ казок за допомогою етюдів, пантоміми, різних

ігор діти розвивають комунікативні навички, навчаються розуміти свої та чужі емоції, способи їх вираження (вербальні та невербальні), взаємодіяти з собою, іншими та світом. Вони розширюють своє сприйняття світу та взаємодіють з різними представленими системами. Розвиваються увага, пам'ять, мова та навички самоконтролю [36, с.174].

Через активне відтворення різних ситуацій у грі, діти набувають впевненості в собі, вірять у свої здібності, відчують радість подолання труднощів та прийняття себе, що сприяє зміцненню комунікативних навичок та розвитку культури спілкування у різних ситуаціях життя. Вони починають бачити світ ширше, формується у них позитивний психологічний стан, заснований на любові до природи, тварин та рослинного світу. Збільшується інтенсивність сприйняття отримуваної інформації, зростає інтерес до участі в школі-студії.

Гральні казкові заняття не лише корегують страхи, сором'язливість та невпевненість у дітей, але й надають навички адаптивної та безконфліктної поведінки, сприяють колективній взаємодії та зміцненню впевненості у здатності досягти успіху. Крім корекційного впливу, ігрові казкові заняття сприяють позитивному емоційному стану дітей, розбуджують творчу уяву та сприяють розвитку мислення [36, с.175].

У дослідженні Тамари Іванівни Пагути зазначається, що з метою розвитку когнітивних здібностей учнів дошкільного закладу освіти №28 м. Рівного було використано казки В. Сухомлинського [20, с.130]. А саме:

Мишкові купили велосипед, Троє рожевих яблук, Сива волосинка, Найсмачніший пиріжок, Лисиця й миша, Найледачіший у світі Кіт, Народження егоїста, Як Павучиха продавала павутиння, Пшеничний жайворонок, Дуб під вікном, Сьома дочка, П'ять дубів, Чого ти, Юрцю, плачеш?, Лялька з відбитою ручкою – *ознайомлення дітей з цифрами, лічбою та кількістю;*

Права й ліва рука, Важлива звістка; Від верби до тополі, від тополі до верби; Як бджола стала золота; Зелене та рум'яне яблучка; Хто розмалював

півника; Серед степу в липневий день; Чайки і рак, Річка і ставок; Джміль прокинувся; Не забувай про джерело; Та й поклала кладочку – *формування навичок орієнтування у просторі*;

Як Оленка хотіла весну наблизити, До побачення, Сонечку!; Дивна бурулька, Як змінюється колір снігу; Квітка сонця; Як починається осінь; Дід Осінник; Джміль прокинувся, Чому опадає листя з дерев?; Ластівки прощаються з рідним краєм; Пташина комора; Сонце заходить; Ввечері бабуся прийде; Мама не любить смажених грибів; Що буде, як зупиниться час – *формування уявлень про орієнтування в часі*;

Велике і мале, В гостях у дядька Матвія; Та й поклала кладочку; Хлопчик і лопух, Дуб-пастух; Перший страх курчатка; Як джміль нагодував бджолу, Сидить Юрко на санчатах...; Як здивувався Мурко; Хом'якові турботи; Верба над ставом; Упізнав колоска; Одне-однісіньке в світі макове зернятко; Гомінкий струмок і мовчазна ріка; Лисячий хвіст – *демонстрація форми, розміру та величини*.

Ще однією з методик реалізації казкотерапії є так званий *шлях героя* (*подорож героя, travel story*). Суть цієї методики полягає у розвитку персонажа під час плину сюжету історії. Головний герой на початку має певні вади, особливості але впродовж розповіді він зустрічається із різними труднощами, які доводиться долати для досягнення успіху. Майже всі сучасні великі франшизи побудовані за такою схемою (Гаррі Потер, Зоряні війни та інші).

Як зазначено у роботі Бойчук Ю. Д. та Казачінер О. С. [40, с.98] герой проходить певний алгоритм дій: на початку він живе своїм життям, має певні риси характеру, що не сприймаються суспільством або є не дуже позитивними для самого героя; наступним кроком є зустріч із викликом з яким необхідно поборотись, це може бути інший персонаж, що дає ідею або наголошує на недоліках першого; далі іде подорож у певному напрямі, де головний герой зустрічає труднощі та перепони подолати які можна позбавившись своїх вад або отримавши розвиток; таких етапів може бути декілька; наступним етапом

є позитивне схвалення вчинків та розуміння змін головного героя та повернення у звичний для нього світ.

Серед спільних дій для освітян або батьків разом із дітьми, що пропонують Бойчук Ю. Д. та Казачінер О. С. [40, с.99] для реалізації зазначеної техніки виділимо такі: створення мапи подорожі головного героя за допомогою малювання, вирізання, створення колажу, підготовка фішок та маршруту; створення настільної гри за основними етапами казки з перепонами та труднощами; використання створеної мапи з маршрутом для розповіді казки; внесення змін у сюжет та аналіз можливих наслідків таких змін, спільне обговорення як би ці зміни вплинули на головного героя; створення нового сюжету або фіналу казки, у цьому випадку головним є залучення дитини до формування правильного шляху для героя; останнім етапом є зображення дитиною шляху головного героя за допомогою малюнку, ліплення або іншими способами.

Як бачимо існує чимало різних технік та методик впровадження казкотерапії у діяльність закладу дошкільної освіти і відповідно до обраних способів передбачені заходи та завдання, які необхідно виконати для реалізації обраної методики.

Важливими чинниками, що впливають на ефективність впровадження та реалізації казкотерапії є психологічна та методична готовність педагогів до такої діяльності, розуміння адміністрації ЗДО важливості такої діяльності, відкритість дітей, наявна матеріально-технічна база (олівці, папір, пластилін, кінетичний пісок, матеріали для вирізання, ножиці та інше, що може бути необхідне для зображення сюжетів казок).

Реалізація казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти може бути корисною для дітей, оскільки ця методика сприяє розвитку креативності, фантазії, емоційного і соціального інтелекту, а також допомагає дітям управляти емоціями та вирішувати проблеми. Серед загальної системи заходів та завдань, які рекомендуємо використовувати для реалізації казкотерапії можемо виділити такі етапи:

Введення до казок:

- Проведіть загальну вступну лекцію для батьків та адміністрації про казки та їх користь для дітей.
- Розповідайте дітям про різні види казок: народні, класичні, сучасні.
- Проведіть дискусію про головні елементи казки, такі як герої, мораль, сюжет.

Демонстрація (виставлення) казок:

- Створіть спеціальний казковий куточок у кімнаті, де будуть зібрані книги з казками (приклад оформлення у Додаток В).
- Дозвольте дітям самим вибирати казки для читання та ділитися своїми улюбленими казками з іншими.
- Запросіть батьків дітей поділитися казками зі свого дитинства, щоб створити різноманіття в казковому куточку.

Рольові ігри на основі казок:

- Запросіть дітей грати роль героїв з різних казок.
- Створіть сценарії рольових ігор на основі відомих казок та пропонуйте дітям виконувати різні ролі.
- Підкреслюйте моральні вчення казок, пропонуючи дітям думати про вчинки героїв та їх наслідки.

Творчі завдання:

- Запропонуйте дітям створити власні казки, давши їм можливість вигадати героїв, місця, сюжет та моральні вчення.
- Організуйте малювання або розфарбовування сюжетних елементів з казок, щоб діти могли проявити свою уяву та креативність.

Групові дискусії:

- Проведіть обговорення казок, які дітям читали або які їм розповідали.

- Запитуйте дітей про їхнє розуміння моральних вчень казок та спонукайте їх думати про ситуації, в яких можуть застосувати вчення з казок.

Театралізація казок:

- Організуйте казкові вистави, де діти можуть грати ролі героїв казок.
- Створіть прості костюми та декорації для казкових персонажів, щоб діти могли пограти та проявити свою творчість.

Релаксаційні сеанси на основі казок:

- Запропонуйте дітям лягти або сісти комфортно та закрити очі.
- Розповідайте їм розслабляючі казки, підкреслюючи приємні образи та спокійну атмосферу.

Зазначені заходи та завдання допоможуть вам впровадити казкотерапію в освітній процес закладу дошкільної освіти та позитивно вплинути на розвиток дітей. Не забувайте про важливість підлаштовувати їх до вікових особливостей та інтересів дітей, щоб зробити процес максимально цікавим і корисним для них.

2.3 Організація, проведення педагогічного експерименту та інтерпретація його результатів

Для підтвердження та апробації ефективності казкотерапії у закладі дошкільної освіти, було проведено педагогічний експеримент.

Експеримент проходив за класичною методикою із контрольною та експериментальною групами. Порівнювались показники до цих груп до початку експерименту та після впровадження методики із застосуванням казкотерапії.

Метою педагогічного експерименту було перевірка ефективності розробленого дидактичного матеріалу для супроводу освітнього процесу у закладі дошкільної освіти з метою впливу на розвиток дошкільнят.

Серед завдань педагогічного експерименту можемо виділити:

- проаналізувати стан впровадження казкотерапії у ЗДО;
- визначити особливості застосування казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- розробити та апробувати дидактичний матеріал для використання методу казкотерапії в освітньому процесі ЗДО;
- перевірити ефективність запропонованих матеріалів та моделі організації та проведення казкотерапії.

Отже педагогічний експеримент проходив у три етапи: констатувальний, пошуковий, формувальний.

Експеримент проходив на базі Деснянського закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №1 комбінованого типу Деснянської селищної ради у березні 2023 року. У дослідженні взяли участь 18 дітей дошкільного віку. Нами було сформовано дві групи по 9 дітей: експериментальна (ЕГ), контрольна (КГ).

На *першому констатувальному етапі* було проведено аналіз наукової, філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури з досліджуваної проблеми; дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду

щодо використання казкотерапії у закладі дошкільної освіти, зокрема, визначення методів, засобів, організаційних форм, технік, які використовуються; визначення критеріїв та показників, що будуть вимірюватись.

В якості методики дослідження було обрано педагогічне спостереження за дітьми, анкетування та опитування дітей, вихователів, батьків. Так як вимірювати рівень навченості (емпатії та інших якісних показників) у дітей дошкільного віку немає сенсу.

З метою визначення сформованості необхідних компетентностей учнів ЗДО обрано такі критерії та показники:

психо-емоційний: страхи, сором'язливість та невпевненість у дітей, навички адаптивної та безконфліктної поведінки, колективна взаємодія та зміцнення впевненості у здатності досягти успіху;

аналітико-синтетичний: навички аналізу та синтезу, вміння порівнювати і узагальнювати предмети за певною ознакою, вміння класифікувати новий матеріал; вміння бачити відмінності та спільне між об'єктами, виділяє персонажів (фігури) з набору, знаходить потрібну із запропонованого набору;

творчий: вміння розповісти казку своїми словами, усвідомлення змісту казки, погляд на сюжет з точки зору іншого персонажа, придумати інший шлях головного героя, запропонувати інше закінчення казки, зробити висновки із оповідання, вміння зобразити сюжет казки малюнком.

На *другому пошуковому етапі* педагогічного експерименту запропоновано модель організації та проведення казкотерапії у ЗДО; зроблено добір казок (Додаток А), що будуть використовуватись.

На *третьому формуальному етапі* експерименту відбувалось спостереження за освітнім процесом, анкетування та опитування (Додаток Б), дослідження рівня сформованості показників, аналіз отриманих результатів.

До початку експерименту ЕГ та КГ кількісно та якісно будемо вважати умовно подібними, так як діти навчались в одному садочку, були одного віку, зростали наближено в однакових умовах.

Для проведення педагогічного експерименту було дібрано казки: Колобок, Як котові стало соромно, Де живе сонячний зайчик?, Як зайчик грівся взимку проти місяця, Івасик-Телесик, Котигорошко та інші.

Після донесення основного змісту казки, відповідно до обраної моделі реалізації казкотерапії було проведено всі необхідні етап: аналітичний, оперативний та творчий.

Відповідно діти відповідали на запитання до казки Хто був головним героєм казки?, Що із ним відбувалось?, Де це відбувалось?, Коли?, Як проходили його пригоди та чим усе закінчилось?

Після чого обговорювалось наскільки учні зрозуміли все що відбувалось у сюжеті, намагались розповісти цю казку від імені іншого героя.

На третьому етапі учні розповідали як би змінився сюжет або головний герой мав інші риси характеру, аби додаткові персонажі вели себе інакше.

Розглянемо казку *Колобок* з точки зору казкотерапії у ЗДО.

Колобок – це класична українська казка, яку можна розглядати з психологічного погляду через призму розвитку дитини у дошкільному віці. У цій казці, дитині поставлені завдання долати перешкоди та долати власні страхи.

Головний герой, колобок, представляє собою символ розвитку та самореалізації дитини. Колобок – це дитина, яка лише на початку свого шляху до самостійності. Колобок починає свою подорож з дитячого садочка, де навчається спілкуватися з іншими, вчиться підкорювати свої страхи та розвивати навички самостійності.

Перший персонаж, з яким колобок зіштовхується, це бабуся. Бабуся може символізувати роль дорослих у житті дитини, які надають йому тепло, затишок та допомогу. Це можуть бути вихователі у дитячому садочку, які

допомагають дитині адаптуватися до нових умов і створюють комфортний середовище для розвитку.

Наступний персонаж – дідусь, може викликати тривогу у дитини, оскільки він вже незнайомий. Це може символізувати зустріч з новими людьми або ситуаціями, що можуть викликати тривогу та неспокій у дитини. Але дідусь також дарує колобку новий досвід і відкриває йому нові горизонти.

Наступні персонажі – звірі, які намагаються з'їсти колобка, можуть символізувати труднощі та перешкоди, які дитина зустрічає на своєму шляху. Це можуть бути випробування, важкі завдання або конфлікти з однолітками. Ці перешкоди допомагають колобку розвивати навички самозахисту, самодостатності та рішучості.

Останній персонаж – лисиця, що викликає тривогу та страх у колобка. Лисиця може символізувати небезпеку або негативний досвід, з яким дитина може стикнутися. Але колобок виявляється хитрим і йому вдається втекти від лисиці. Це може показати, що дитина набуває навичок самозахисту, уміння вирішувати проблеми та уникати небезпеки.

Таким чином, казка *Колобок* з точки зору казкотерапії у дитячому садочку може бути сприйнята як інтерактивний розвивальний процес для дитини. Вона вчить дитину долати перешкоди, вирішувати конфлікти, розвивати самостійність та впевненість у собі. Колобок символізує дитину, яка вирушає на свій шлях розвитку, зустрічає різних персонажів та набуває цінний досвід, що сприяє його психологічному зростанню.

Під час роботи із казкою, всіма етапами моделі впровадження відбувалось спостереження за дітьми та заповнювались відповідні анкети (Додаток Б, Свідectво досягнень учнів). Анкета для учнів виглядає як таблиця, яку вихователь заповнює по кожному учню.

Запитання анкети за змістом відповідають визначеним критеріям та показникам. Всі запитання розділено на три категорії: змістові, індивідуальні та колективні. За першою категорією запитань опитування відбувалось тільки у ЕГ так як у КГ занять із використанням казок не відбувалось.

До *першої категорії* запитань відносяться запитання, що стосуються розуміння змісту прослуханої казки. А саме: вміння переповісти зміст казки, вміння висловити свою думку, пояснює мотив головного героя, пояснює мотиви інших персонажів, розуміє перешкоди, що трапляються на шляху, усвідомлює, що є умовою їх подолання, розповідає казку від іншого героя, пояснює, що змінилось би якби змінились умови, робить висновки зі змісту казки. Цими запитаннями вимірюємо рівень сформованості критеріїв *аналітико-синтетичного* та *творчого*.

Для вимірювання рівня сформованості *психо-емоційного* критерію використовується *друга категорія* запитань, а саме: не боїться у колективі висловлюватись, правильно будує речення та пояснює, учні групи його слухають, чи подолано страхи, сором'язливість та невпевненість, впевненість у здатності досягти успіху. За даною категорією запитань вже відбувався моніторинг обох груп ЕГ та КГ.

Третя категорія запитань призначення для визначення навичок соціальної поведінки учасників груп та формування навичок та вмінь працювати у колективі, команді. Для цього використано такі запитання: у групі доброзичливе ставлення один до одного, всі вислуховують думку один одного, колективна взаємодія.

Кожен показник Так відповідає 1 (одному) балу, Ні – 0 (нуль) балів. Після кожного сеансу казкотерапії відбувалось заповнення свідоцтва по кожному учню. У таблицях подано середнє арифметичне значення по кожній категорії запитань округлене до цілих згідно із правилами округлення.

У таблиці 2.1 наведено значення результатів заповнення свідоцтва досягнень учня ЕГ.

Таблиця 2.1

Середнє значення досягнень учнів ЕГ

Категорія	Сеанс 1	Сеанс 2	Сеанс 3	Сеанс 4	Сеанс 5
Змістове	3	5	7	7	8

На рисунку 2.2 представлено динаміку зміни значень за першою категорією запитань. Як видно із гістограми, що після першого сеансу середній показник по групі був 3 із 9 можливих (33%). Проте до п'ятого сеансу це значення змінилось до 8 (89%). Таким чином можемо спостерігати позитивну динаміку за цим показником від 33% до 89%.

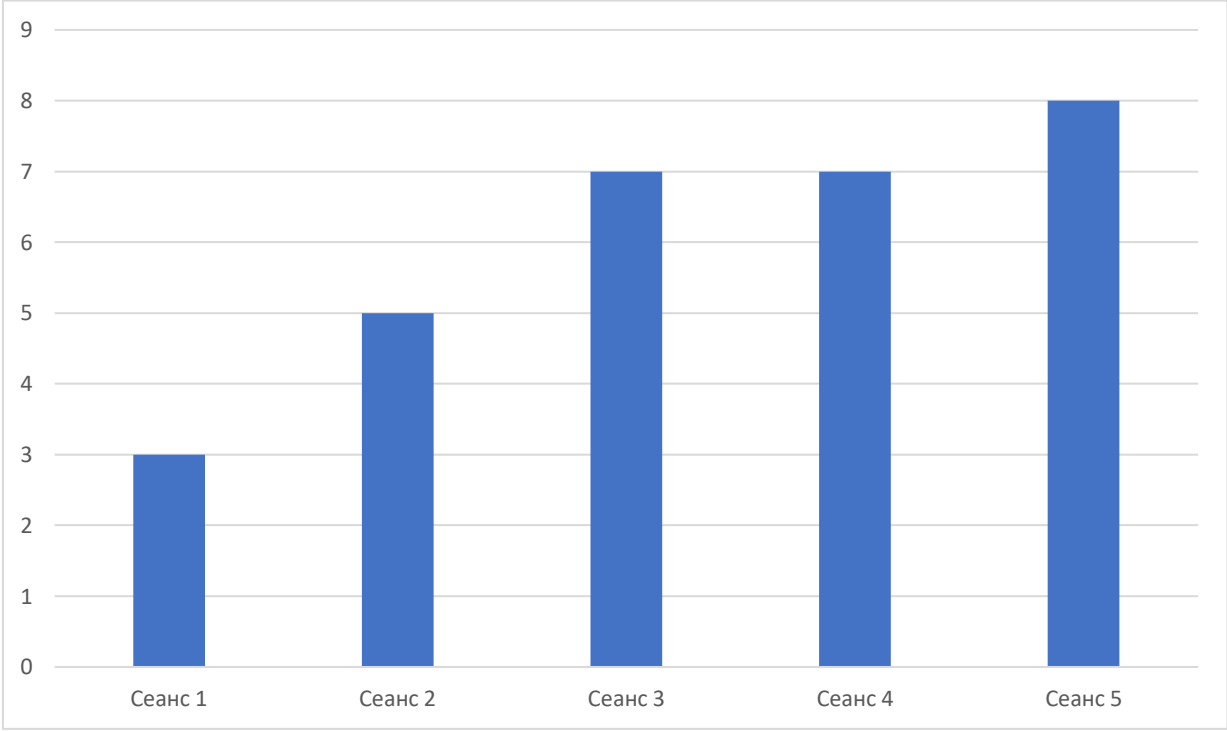

Рис. 2.2. Динаміка значень за категорією запитань Змістові

У таблиці 2.2 наведено зміни у значеннях показників за другою та третьою категоріями запитань ЕГ та КГ. Максимальне значення у категорії Індивідуальне – 5, Колективне – 3.

Таблиця 2.2

Середнє значення досягнень учнів ЕГ та КГ

	Сеанс 1		Сеанс 2		Сеанс 3		Сеанс 4		Сеанс 5	
Категорія	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Індивідуальне	2	1	2	2	1	4	3	4	2	5
Колективне	0	0	0	1	1	2	0	3	1	3

На рисунку 2.3 наведено динаміку зміни знань за категорією Індивідуальні. У Контрольній групі бачимо незначне коливання цього

показника і значення, що були на початку експерименту і у кінці однакові. Водночас у експериментальній групі можемо спостерігати позитивну динаміку із кожним сеансом із значенням від 20% і зростання до 100%. Значення у 100% пов'язано із невеликою кількістю учнів у ЕГ.

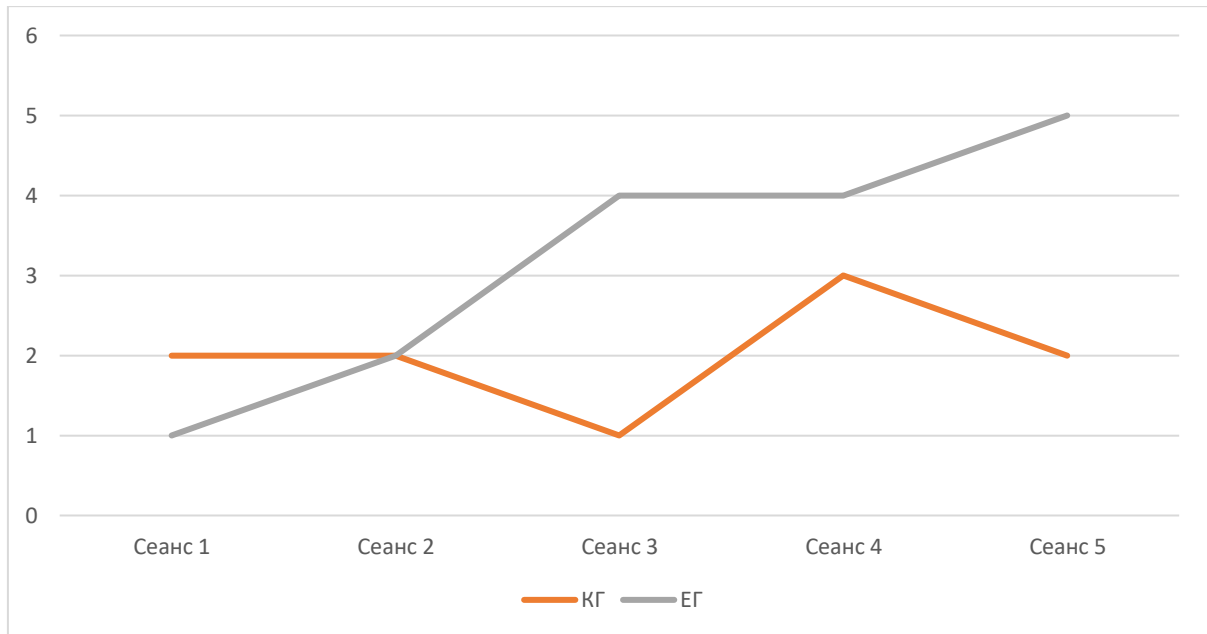

Рис. 2.3. Динаміка значень за категорією запитань Індивідуальні

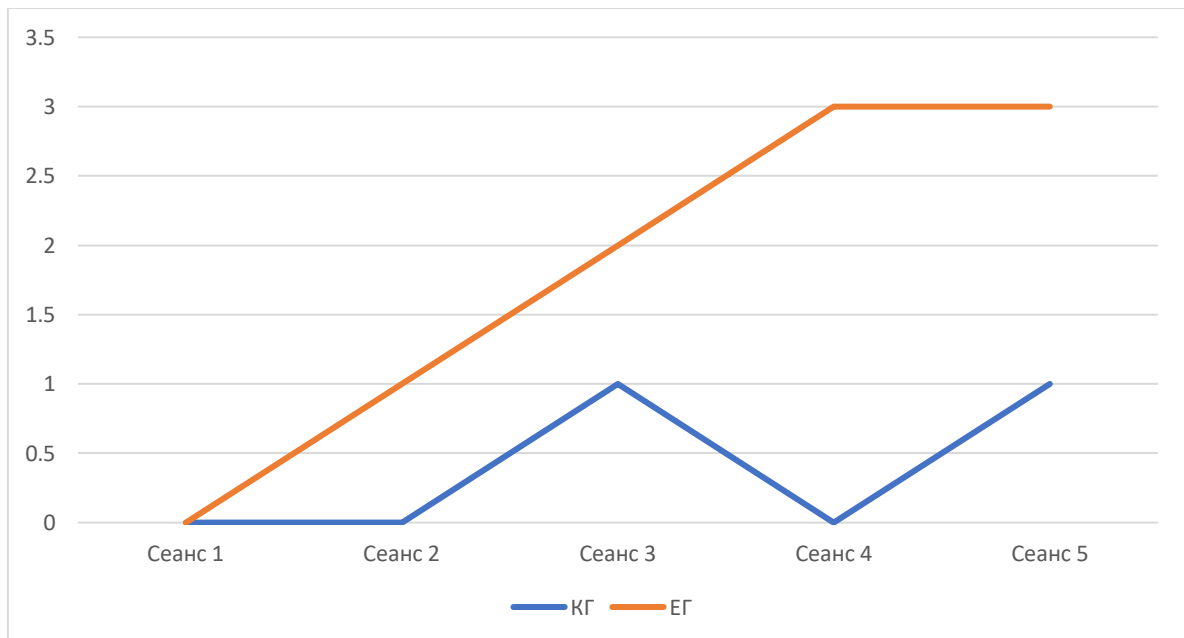

Рис. 2.4. Динаміка значень за категорією запитань Колективні

На рисунку 2.4 наведено динаміку зміни знань за категорією Колективні. У КГ за час проведення експерименту відбулись незначні зміни, які можуть

бути пов'язані із загальним розвитком дітей у колективі. Але його значення не перевищує 33%. Як видно із графіка відбулось зростання цього показника у ЕГ від 0% до 100%. Це може свідчити про якісний вплив на дітей за показниками цієї категорії.

Проведений аналіз результатів педагогічного експерименту у контрольній та експериментальній групах дає підстави стверджувати, що обрана методика та казкотерапія в цілому має позитивний вплив на розвиток дітей у напрямі формування вмінь висловлювати свою думку, навички аналізу та синтезу, вміння порівнювати і узагальнювати, побороти страхи, сором'язливість та невпевненість у дітей, сформувати навички адаптивної та безконфліктної поведінки, закласти фундамент колективної взаємодії командної роботи.

Окрім роботи із дітьми було проведено анкетування батьків та інших вихователів, щодо ефективності казкотерапії (анкети Додаток Б). Як показали результати цих опитувань обидві категорії респондентів також задоволені результатами проведених сеансів.

Висновки до розділу 2

Переваги впровадження казкотерапії у діяльність закладу дошкільної освіти та її вплив на розвиток дитини очевидні. Тому роботу із казкою у ЗДО можна побудувати за такою схемою: витяг з казки морального уроку, формування позитивних емоцій, активізація мовлення, розвиток творчого мислення та уяви, казка і основи безпеки, казка і художня творчість.

Підхід використання казок може мати дві форми. Перший це застосування готових терапевтичних і корекційних казок. Другий це створення спеціально для конкретної особи з її індивідуальною проблемою. Основним аспектом роботи в рамках казкотерапії є взаємодія з дитиною на рівні цінностей. Основні принципи казкотерапії включають усвідомлення власного потенціалу, можливостей та цінностей у власному житті, розуміння причинно-наслідкових зв'язків подій і дій, осмислення різних способів сприйняття світу, творчу взаємодію з навколишнім середовищем та внутрішнє відчуття сили і гармонії.

З метою ефективного впровадження казкотерапії у діяльність ЗДО запропоновано модель її використання, що складається з трьох етапів. На першому етапі важливим є донесення змісту казки до дітей, проведення бесіди про те, що відбувається на поверхні казки. Цей перший етап є *аналітичним* і спрямованим на розуміння казки дітьми. Методика цієї роботи досить проста, дітям пропонується відповісти на такі запитання: Хто? Що? Де? Коли? Як?

На другому етапі моделі, який можна назвати *оперативним* або проміжним, включає в себе виконання різноманітних завдань на основі відомої казки. Діти залучаються до таких активностей, як розповідь казки від імені іншого героя, ігри емпатії, ігри-інсценізації та драматизації, рухливі ігри, що ґрунтуються на мотивах казок, складання пазлів, розмальовки.

На третьому *творчому* етапі, передбачається використання освітньо-виховної технології ТРВЗ (технологія розв'язання винахідницьких завдань) .

Згідно з цією технологією, діти навчаються не лише сприймати зміст казки, а й творчо змінювати хід подій відповідно до своїх уявлень.

З метою впровадження казкотерапії можемо зазначити таку систему заходів, як тілесно-орієнтовану методику, методи аналогій та театралізації, комунікація або психогімнастика, шлях героя (подорож героя, travel story).

Серед загальної системи заходів та завдань, які рекомендуємо використовувати для реалізації казкотерапії можемо виділити такі етапи: введення до казок, демонстрація (виставлення) казок, рольові ігри на основі казок, творчі завдання, групові дискусії, театралізація казок, релаксаційні сеанси на основі казок.

Для підтвердження та апробації ефективності казкотерапії у закладі дошкільної освіти, було проведено педагогічний експеримент.

Метою педагогічного експерименту було перевірка ефективності розробленого дидактичного матеріалу для супроводу освітнього процесу у закладі дошкільної освіти з метою впливу на розвиток дошкільнят.

Педагогічний експеримент проходив у три етапи на базі Деснянського закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №1 комбінованого типу Деснянської селищної ради у березні 2023 року: констатувальний, пошуковий, формувальний.

В якості методики дослідження було обрано педагогічне спостереження за дітьми, анкетування та опитування дітей, вихователів, батьків. Так як вимірювати рівень навченості (емпатії та інших якісних показників) у дітей дошкільного віку немає сенсу.

З метою визначення сформованості необхідних компетентностей учнів ЗДО обрано такі критерії: психо-емоційний, аналітико-синтетичний, творчий.

Для проведення педагогічного експерименту було дібрано казки: Колобок, Як котові стало соромно, Де живе сонячний зайчик?, Як зайчик грівся взимку проти місяця, Івасик-Телесик, Котигорошко та інші.

Під час роботи із казкою, всіма етапами моделі впровадження відбувалось спостереження за дітьми та заповнювались відповідні анкети

(Свідоцтво досягнень учнів). Анкета для учнів виглядає як таблиця, яку вихователь заповнює по кожному учню.

Проведений аналіз результатів педагогічного експерименту у контрольній та експериментальній групах дає підстави стверджувати, що обрана методика та казкатерапія в цілому має позитивний вплив на розвиток дітей у напрямі формування вмінь висловлювати свою думку, навички аналізу та синтезу, вміння порівнювати і узагальнювати, побороти страхи, сором'язливість та невпевненість у дітей, сформувати навички адаптивної та безконфліктної поведінки, закласти фундамент колективної взаємодії командної роботи.

ВИСНОВКИ

Актуальність використання казкотерапії у закладі дошкільної освіти полягає у тому, що цей метод має потужний позитивний вплив на розвиток дітей і допомагає їм вирости здоровими, збалансованими та всебічно розвиненими особистостями. Серед найбільш важливих напрямів впливу можемо виділити:

Емоційний розвиток: Казки сприяють розвитку емоційних здібностей дітей, допомагаючи їм виразити свої почуття та емоції. Це особливо важливо для малюків, які ще тільки вчаться розуміти свої власні емоції і емоції інших.

Соціальний розвиток: Казки часто містять героїчні вчинки, моральні ділеми та соціальні взаємодії, які допомагають дітям зрозуміти правила поведінки та розвивати соціальні навички, такі як співпраця, толерантність та допомога одне одному.

Критичне мислення: Аналіз казок сприяє розвитку критичного мислення у дітей. Вони вчаться розрізняти добро і зло, розуміють наслідки дій персонажів та здатні уявити альтернативні розвитку подій.

Стимулювання уяви та творчості: Казки розширюють уяву дітей, допомагаючи їм бачити світ у всій його красі та фантазії. Це сприяє творчому мисленню та розвитку креативності.

Подолання емоційних труднощів: Казкотерапія може бути корисною для дітей, які стикаються з емоційними труднощами, страхами або стресом. Вона допомагає дітям пережити та впоратися зі своїми почуттями.

Сприяння мовленнєвому розвитку: Слухання та розповідання казок сприяє розвитку мовленнєвих навичок, розширює словниковий запас і розвиває комунікативні вміння.

Інтеграція з іншими методами: Казкотерапія може бути успішно інтегрована з іншими педагогічними методами і підходами, забезпечуючи комплексний розвиток дитини.

Узагалі, використання казкотерапії вихователем у дошкільному закладі сприяє гармонійному розвитку дітей, допомагаючи їм зростати психологічно стійкими, творчими, емоційно збалансованими і здатними до успішної соціалізації в майбутньому.

Відповідно до поставленої мети було виконано такі завдання:

- досліджено та проаналізовано теоретико-методологічну літературу, що стосується виникнення та впровадження казкотерапії, як методу розвитку дітей дошкільного віку;
- проаналізовано досвід використання казкотерапії у закладах дошкільної освіти в Україні та за кордоном, включаючи питання добору казок та методики роботи з дітьми;
- визначено особливості застосування казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- розроблено та апробовано дидактичний матеріал для використання методу казкотерапії в освітньому процесі ЗДО, включаючи планування занять, підбір казок, розробку завдань та методів роботи з дітьми;
- сформульовано рекомендації щодо застосування казкотерапії в освітньому процесі ЗДО.

Підсумовуючи вище сказане можемо зробити такі загальні висновки:

1. Казки вчать дітей розуміти та оцінювати поведінку героїв, спонукають до аналізу ситуацій, розвивають навички критичного мислення та допомагають формувати моральні цінності. Крім того, читання казок сприяє розвитку мовлення та удосконаленню лексики дитини. У контексті підготовки до вивчення освітніх галузей, казки можуть бути використані як інструмент для введення та розвитку базових понять, відношень та взаємозв'язків між об'єктами. Вони також можуть стимулювати інтерес дитини до вивчення тієї чи іншої галузі знань, забезпечуючи зв'язок між абстрактними поняттями та їх конкретним застосуванням у повсякденному житті.

Отже, казки є важливим засобом розвитку дитини, який допомагає їй розвивати різноманітні компетентності та готувати до реального життя у суспільстві.

2. Терапевтичний потенціал казкотерапії полягає у розвитку самосвідомості, що сприяє регулюванню емоцій через використання казок. Казкотерапія може проводитись як спеціально підготовленими людьми так і батьками, вихователями, учителями. Такий вид терапії застосовується для індивідуальної та групової роботи. Зазвичай цю техніку використовують психологи у психотерапії.

3. Казкотерапія – це метод, що допомагає людині зрозуміти свої почуття та думки, аналізуючи їх з погляду критерію *руйнування творення*. Це означає, що людина може бути або *руйнівником*, який шкодить своєму здоров'ю та розвитку, або *творцем*, який намагається створити комфортні умови для себе та інших. Основний принцип казкотерапії – зростити внутрішнього творця та взяти під контроль руйнівника. Казкотерапія має діагностичний та профілактичний образ та використовує п'ять видів казок для впливу на людину: художні, дидактичні, психокорекційні, психотерапевтичні і медитативні. Важливим є не тільки сама казка, а й її післядія (наслідки), яка стимулює саморозвиток дитини. При використанні психотерапевтичних казок, як і будь-якої іншої терапії важливі доречність, щирість та дозованість.

4. Педагогічний експеримент дає підстави стверджувати, що обрана методика та казкотерапія в цілому має позитивний вплив на розвиток дітей у напрямі формування вмінь висловлювати свою думку, навички аналізу та синтезу, вміння порівнювати і узагальнювати, побороти страхи, сором'язливість та невпевненість у дітей, сформувані навички адаптивної та безконфліктної поведінки, закласти фундамент колективної взаємодії командної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, Наукова думка. Київ.1973. С. 71.
2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори : в 5-ти т. Київ : Радянська школа,1980. Т.3. 150 с.
3. Гришук, В. В. Літературна казка: становлення і розвиток жанру. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені ГС Сковороди. Літературознавство* 1.1-73 (2019): 22-27.
4. Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Пулинець. 3-тє вид. перероб. і доп. Київ: Радянська школа. 1971. 485 с.
<https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/>
5. Бондарчук О. І. Виховний потенціал народних казок. *Вісник післядипломної освіти*. 2010. Вип. 2. С. 17–23.
6. Васильченко А. І., Новодон Т. О., Тарнавська Н. П. Казка як засіб виховання та розвитку дитини. *Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини*: зб. наук.-метод. праць. За заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник. Житомир : ФОП Левковець, 2012. С. 26–29
7. Tursunmurotovich, Sobirov Sarvar; Eraliyevich, Sultanov Hayitboy; Shuhratovich, Ismatov Ulfat. Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 2020, 24.05: p. 3526-3533.
8. Карпенко, С. Європейський підхід до класифікації жанру української народної казки. *Мова і культура*, 2014, 17, Т. 1: 386-392.
9. Брауде Л. Ю. К истории понятия «литературная сказка». Изв. АН СССР. Сер.литературы и языка. 1977. Т. 36, № 3. С. 231-239.
- 10.Пропп В. Я. Трансформація чарівних казок. *Фольклор і дійсність*. Київ: Генеза, 2005. 184 с.

11. Zipes, Jack. The Great Fairy tale Tradition. New York and London: W. W. Norton & Company, 2001. 991 p.
12. Zipes, Jack. When Dreams Came True. Classical Fairy Tales and Their Tradition. Routledge, 1999. 238 p.
13. Овчиннікова Л. В. Англійська літературна казка XX століття. Історія, класифікація, поетика. Миколаїв: Флінта: Наука. 2003. С. 312.
14. Сабат Г. П. Казки Івана Франка як естетико-поетикальна система. Автореферат дис. ...док. філол. наук. Київ, 2009. 40 с.
15. Липовецкий М. Н. Поетика литературной сказки. Свердловск: Изд-во Уральського університета, 1992. 183 с.
16. Кизилова В.В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини XX століття : монографія / В.В. Кизилова ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 400 с.
17. Демків Ю. М. Сильові різновиди і новації літературної казки. Редакційна колегія: ГВ Старченко, АП Дука Рекомендовано до видання оргкомітетом конференції, протокол № 1 від 23.07. 2021 року., 2021, 390-392.
18. Ярмиш Ю. У світі казки: літ.-критич.нарис. Київ: Рад.письменник, 1975. 144 с.
19. Вахняк Н., Божко А. Формування екологічної культури у дітей дошкільного віку засобами казки. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Сер : Педагогіка. 2014. № 2. С. 232-237. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdpu_2014_2_39.
20. Пагута Т. І. Роль казки в логіко-математичному розвитку дітей дошкільного віку. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2019. Вип. 1. С. 124-134.
21. Шалімова Л. Л. Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят. Харків. Вид-во «Ранок», 2013. 160 с.
22. Шик Л. А. Казкотерія в роботі з дошкільниками. Харків. ВГ «Основа», 2012. 240 с.

23. Швецова Я. Казка як терапевтичний метод подолання страхів в дошкільному віці *НАУКА. ОСВІТА. МОЛОДЬ* [за ред. О. І. Безлюдного]. Умань : Візаві, 2020. – с. 272-275
24. Шуляр, Василь; Гладишев, Володимир. Бібліотерапевтичний потенціал літературних казок («Лис Микита» Івана Яковича Франка та «Снігова королева» Ганса Крістіана Андерсена). " Вересень", 2022, 2.93.
25. Брандес, В. М., М. М. Заброцький, О. В. Вознюк Казка як важливий чинник розвитку людства. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* 8 (2001): 96-100.
26. Василевська, О. І. Казкотерапія у контексті здійснення психологічного супроводу в закладах освіти. *Актуальні питання сучасної психології: збірник наукових праць* [за ред: Кузікової СБ, Щербакової ІМ]. Суми: Вид-во СумДПУ імені АС Макаренка, 2, 2015, с. 200-205.
27. VON FRANZ, Marie-Louise. The interpretation of fairy tales: Revised edition. *Shambhala Publications*, 2017.
28. Sayer, Inaad Mutlib, Muhammad Kristiawan, and Mediarita Agustina. Fairy tale as a medium for children's character cooperation building. *Al-Ta lim Journal* 25.2 (2018): 108-116.
29. Martono, Martono. Improving students character using fairy tales. *Journal of Education, Teaching and Learning*, 2019, 4.1: 180-184.
30. Obloberdiyevna, Djamaldinova Shaxlo; Yuldashevna, Xaydarova Gulbahor. Problem-Based study of literary works in the science of methodology. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 2022, 2.3: 205-213.
31. Erina, Inobat A., et al. Psychological correction of aggressive behavior of older preschool children in fairy-tale therapy discourse. *Amazonia Investiga*, 2020, 9.29: 297-306.
32. GODÓ, Irén. Metamorphoses Creative-Developmental Fairy Tale Therapy Against the Dangers of the Internet. *A Series of Activities for Young*

- Undergraduate Students. Central European Journal of Educational Research*, 2021, 3.3: 83-100.
- 33.Василевська, О. І. Казкотерапія як засіб психолого-педагогічного впливу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*. Київ. 2012. Вип. 39. С. 30-36. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2012_39_7
 - 34.Замелюк, М. І.; Міліщук, С. О. Казкотерапія як психологічний метод у роботі з дітьми дошкільного віку. *Молодий вчений*.(63), 2019, 41-44.
 - 35.Шувар, Н. М. Казка як метод сучасної психологічної корекції для дітей старшого дошкільного віку. *Суспільні трансформації і безпека: глобальний, національний та особистісний виміри*, 2014, 84.
 - 36.Стукань, Ольга Петрівна. Казкотерапія в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку. *Соціально-психологічні аспекти розвитку суб'єктів освітнього процесу*, 171-175.
 - 37.Danyliuk, Ivan, and Sviatlana Zolnikova. Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість. *Psychological journal* 5.6 (2019): 161-173.
 - 38.Кошель , А., Кошель , В., Калімбет , О., Рябченко , А., & Хаблова , М.. Фізичне виховання дітей дошкільного віку як основа формування здоров'я сучасного суспільства. *Грааль науки*, 2021 (5), 277-284. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.04.06.2021.050>.
 - 39.Кошель, Анна, Віталій Кошель, and Ольга Сидоренко. Деякі аспекти використання елементів казкотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку. *Grail of Science* 26 (2023): 394-399.
 - 40.Бойчук, Ю. Д., & Казачінер, О. С. (2021). Техніка «шлях героя» в казкотерапії. *Інноваційна педагогіка. Причорномор. н-д ін-т економіки та інновацій* [редкол.: А. Терешкіна (гол. ред.) та ін.]. Одеса : Гельветика, 2021. Вип. 31, т. 2. С. 97–100.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перспективне планування по казкотерапії

Тема заняття	Програмний зміст	Форми організації, методи роботи	Організація розвиваючого середовища (дидактичний матеріал, посібники)	Зв'язок з іншими видами діяльності (попередня та послідуєча робота)
<i>Казка «Колобок»</i>	Продовжувати збагачувати активний словник дітей за допомогою використання різних частин мови; вчити самостійно будувати речення; вчити погоджувати свої дії під час інсценування знайомої казки; удосконалювати дрібну моторику; розвивати слухову та зорову увагу; виховувати вміння слухати казку до кінця; спонукати промовляти слова з пісеньки Колобка; формувати вміння імітувати рухи казкових персонажів, відгадувати загадки про тварин; розвивати емоційне спілкування дитини з дорослим;	1. Читання казки «Колобок». 2. Дидактична гра «На що схожий Колобок?». 3. Вправи на розвиток лексичної та граматичної будови мовлення, зорової уваги. 4. Тіньовий театр. 5. Вправи на розвиток сенсорних уявлень, дрібної моторики. 6. Розповідання казки дітьми за допомогою графічних схем. 7. Гра – інсценування казки	Кольорові зображення героїв; контурні зображення персонажів казки; фігурки настільного театру; предметні та сюжетні картинки; елементи костюмів, шапочки; фігурки тіньового театру. Казкотерапія в роботі з дошкільниками./ Упор. Шик Л. А., Гаркуша Г. В., Тур Л. В., Рудик О. А. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – с. 129 - 141	Бесіда «Кожна праця дорого ціниться!».

	виховувати цікавість до народної казки «Колобок».			
<i>Казка «Як котів стало соромно»</i>	Ознайомити дітей із новою казкою В. О. Сухомлинського; учити розуміти її зміст, характеризувати героїв казки, оцінювати їх вчинки; учити розв'язувати проблемні ситуації; розвивати співчуття, бажання допомогти іншим; розвивати дрібні м'язи рук; виховувати бажання робити добро; продовжити учити дітей інсценувати казку, розподіляти ролі між собою; ознайомити дітей з народною мудрістю – «Не копай другому яму, бо й сам туди впадеш».	1. Читання казки «Як котів стало соромно». 2. Постановка лялькового театру «Як котів стало соромно». 3. Психогімнастична вправа «Як котів стало соромно». 4. Робота над народною мудрістю «Не копай другому яму, бо й сам туди впадеш» - бесіда за змістом. 5. Відгадування загадок. 6. Ліплення гостинців для kota з солоного тіста.	Ляльковий театр: паркан, кіт, горобці; дощечки; солоне тісто для ліплення Казкотерапія в роботі з дошкільниками./ Упор. Шик Л. А., Гаркуша Г. В., Тур Л. В., Рудик О. А. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – с. 56 - 63	Дидактична гра «Квіти доброти»
<i>Казка «Де живе сонячний зайчик?»</i>	Познайомити дітей з казкою; закріпити вже набуті знання; формувати вміння аналізувати, узагальнювати, робити посильні висновки 3	1. Читання казки «Де живе сонячний зайчик?». 2. Пантомімічний етюд «Прохання». 3. Психогімнастична вправа «Я – сонечко».	Лялька Софійка, дзеркальце. Казкотерапія в роботі з дошкільниками./ Упор. Шик Л. А., Гаркуша Г. В., Тур Л. В., Рудик О. А. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – с. 179	Пускання сонячних зайчиків на прогулянці

	почутого та побаченого; вчити погоджувати свої дії під час інсценування знайомої казки; удосконалювати дрібну моторику; розвивати слухову та зорову увагу; виховувати вміння слухати казку до кінця; вчити дітей переказувати казку.	4. Вправи на активізацію лексики дітей. 5. Гра – драматизація за змістом казки «Де живе сонячний зайчик?».		
<i>Казка «Як зайчик грівся взимку проти місяця»</i>	Продовжити вчити дітей розв'язувати проблемні ситуації; закріпити знання казок В. О. Сухомлинського; розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення, артистичність; виховувати бажання розігравати казки, бути справедливими, дружними; залучати батьків до виховного процесу дітей.	1. Читання казки «Як зайчик грівся взимку проти місяця». 2. Пригадування змісту казки. Пантомімічний етюд «Прохання». 3. Гра – імпровізація «Зустріч зайчика з місяцем». 4. Вправи на активізацію лексики дітей. 5. Гра – драматизація за змістом казки	Лялька зайчика, намальований місяць та зорі. Казкотерапія в роботі з дошкільниками./ Упор. Шик Л. А., Гаркуша Г. В., Тур Л. В., Рудик О. А. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – с. 67 - 71	Гра «Скажи пестливі слова»; Творча гра «Докажи слово»

Першоджерело матеріалу: *На Урок освітній проект*

<https://naurok.com.ua/perspektivne-planuvannya-po-kazkoterapi-dlya-ditey-seredno-grupi-dnz-160148.html>

Додаток Б

Свідчення досягнень учнів

	Досягнення	Так	Ні
	<i>Змістове</i>		
1.	Вміння переповісти зміст казки		
2.	Вміння висловити свою думку		
3.	Пояснює мотив головного героя		
4.	Пояснює мотиви інших персонажів		
5.	Розуміє перешкоди, що трапляються на шляху		
6.	Усвідомлює, що є умовою їх подолання		
7.	Розповідає казку від іншого героя		
8.	Пояснює, що змінилось би якби змінились умови		
9.	Робить висновки зі змісту казки		
	<i>Індивідуальне</i>		
1.	Не боїться у колективі висловлюватись		
2.	Правильно будує речення та пояснює		
3.	Учні групи його слухають		
4.	Чи подолано страхи, сором'язливість та невпевненість		
5.	Впевненість у здатності досягти успіху		
	<i>Колективне</i>		
1.	У групі доброзичливе ставлення один до одного		
2.	Всі вислуховують думку один одного		
3.	Колективна взаємодія		

Анкета опитувальник для батьків

1. Чи були ваша дитина або ви самі учасниками сеансів казкотерапії у садочку?

Так

Ні

2. Якщо так, які були ваші очікування щодо казкотерапії?

3. На скільки задоволені ви були сеансами казкотерапії?

Дуже задоволений/задоволена

Задоволений/задоволена

Нейтральний/нейтральна

Незадоволений/незадоволена

Дуже незадоволений/незадоволена

4. Які позитивні зміни ви помітили у своїй дитині після участі у казкотерапії?

5. Які конкретні труднощі або проблеми казкотерапія допомогла вам або вашій дитині подолати?

6. Наскільки ефективними ви вважаєте техніки, що застосовуються під час казкотерапії?

Дуже ефективні

Ефективні

Нейтральні

Не дуже ефективні

Не ефективні

7. Чи були надані післяконсультаційні поради або рекомендації для подальшої підтримки?

Так

Ні

8. Чи рекомендуєте ви казкотерапію іншим батькам чи дітям?

Так

Ні

9. Які, на вашу думку, є переваги та обмеження казкотерапії у дитячому садочку?

Анкета опитувальник для вихователів

1. Чи використовуєте казкотерапію як інструмент у вашій практиці вихователя?

Так

Ні

2. Якщо так, які цілі ви ставите перед собою при застосуванні казкотерапії у роботі з дітьми?

3. Наскільки ви задоволені ефективністю казкотерапії у вашій роботі?

Дуже задоволений/задоволена

Задоволений/задоволена

Нейтральний/нейтральна

Незадоволений/незадоволена

Дуже незадоволений/незадоволена

4. Які позитивні зміни ви помітили у дітей після використання казкотерапії?

5. Які конкретні проблеми або труднощі казкотерапія допомогла вам розв'язати у вашій роботі з дітьми?

6. Які техніки казкотерапії ви найчастіше використовуєте і як ефективними ви їх вважаєте?

7. Як часто ви використовуєте казкотерапію в своїй роботі?

Регулярно (щотижня або кілька разів на місяць)

Час від часу (кілька разів на сезон)

Рідко (кілька разів на рік)

Ніколи

8. Чи вважаєте ви, що казкотерапія сприяє розвитку соціальних та емоційних навичок у дітей?

Так

Ні

9. Які переваги та обмеження ви бачите у застосуванні казкотерапії у дитячому садочку?

10. Чи рекомендуєте ви використання казкотерапії іншим вихователям у роботі з дітьми?

Додаток В

Дидактичне забезпечення казкотерапії

Додаток Г

Методичні рекомендації щодо впровадження казкотерапії в освітній процес закладу дошкільної освіти

Впровадження казкотерапії в освітній процес закладу дошкільної освіти може бути корисним для розвитку дітей, сприяючи їхньому фізичному, емоційному, соціальному та інтелектуальному розвитку. Проведене дослідження щодо використання казкотерапії в освітньому процесі закладу дошкільної освіти дають підстави визначити такі методичні рекомендації щодо її використання та впровадження:

1. Розробка плану дій

1.1. Визначення цілей та завдань:

- Визначте, які основні цілі ви хочете досягти впровадженням казкотерапії в дошкільний навчальний процес. Це може включати покращення соціальної адаптації дітей, розвиток їхніх емоційних навичок, підвищення самооцінки, покращення сприйняття та розвитку креативності.

- Встановіть конкретні завдання для кожного казкотерапевтичного заняття, виходячи із загальних цілей. Наприклад, якщо однією з цілей є розвиток емпатії, то завдання може полягати в тому, щоб діти спробували зрозуміти почуття і потреби інших персонажів у казці.

1.2. Розклад занять:

- Розробіть докладний розклад проведення казкотерапевтичних занять (календарне планування). Враховуйте, час на проведення кожного заняття, і розподіліть час між вступною частиною, самим читанням/переглядом казки та післязаняттєвою діяльністю.

- Дотримуйтеся розкладу, але будьте готові адаптувати його в залежності від реакції дітей та потреб групи.

2. Підготовка казкотерапевта

2.1. Психологічна та педагогічна підготовка:

- Виберіть казкотерапевта, який має відповідну педагогічну та психологічну освіту. Викладач може мати диплом з психології, педагогіки, соціальної роботи або подібній галузі.

- Організуйте педагогічну підготовку казкотерапевта, включаючи курси, семінари та майстер-класи, що охоплюють техніки казкотерапії та педагогічні методики роботи з дітьми.

2.2. Спеціалізована підготовка:

- Вивчіть спеціалізовані методи та підходи до казкотерапії, які можуть бути корисними для дошкільних дітей. Наприклад, ви можете вивчити техніки групової казкотерапії, мистецтвотерапії, музикотерапії та інше.

- Практикуйте власні навички та методики казкотерапії, спостерігаючи за реакцією дітей під час проведення занять. Аналізуйте свою роботу та вдосконалюйте її на основі отриманих результатів.

Зазначені кроки допоможуть вам ретельно підготувати основу для впровадження казкотерапії в дошкільний навчальний процес і забезпечити якісне та ефективне проведення цієї методики для розвитку дітей.

3. Організація занять

3.1. Створення комфортної атмосфери:

- Підготуйте приємне та зручне приміщення для проведення казкотерапевтичних занять. Використовуйте яскраві кольори та м'які матеріали для обстановки, щоб створити атмосферу комфорту та безпеки.

- Забезпечте м'які килими, подушки, пледи, щоб діти могли зручно сидіти або лежати під час прослуховування казки.

3.2. Встановлення порядку занять:

- Розробіть структуру казкотерапевтичного заняття, включаючи вступну частину, читання або перегляд казки, і післязаняттєву діяльність. Це допоможе дітям розуміти, що очікувати під час заняття і створювати передбачувану ситуацію для них.

- Забезпечте чіткий розпорядок дня та годин проведення занять, щоб діти могли створити ритм і режим власного життя.

4. Використання різних технік

4.1. Драматизація:

- Залучайте дітей до активної участі в казці, пропонуючи їм відігравати ролі різних персонажів. Це сприяє розвитку творчості, емоційної виразності та соціальних навичок.

4.2. Малювання та залучення мистецтва:

- Після читання казки надайте дітям можливість виразити свої враження через малюнки або інші види мистецтва. Це допоможе їм обробити інформацію та відобразити свої почуття.

4.3. Рольові ігри:

- Організуйте рольові ігри, в яких діти можуть відтворювати ситуації з казки або створювати власні сценарії. Це сприяє розвитку соціальних навичок, співробітництва та розвитку уяви.

4.4. Музикотерапія:

- Використовуйте музику для підсилення емоційного досвіду під час казкотерапевтичних занять. Підберіть музичний супровід, який відповідає настрою казки та сприяє релаксації чи стимулює активність дітей.

4.5. Малюнок казкових образів:

- Надайте дітям можливість створити власні малюнки або ілюстрації до казки. Це допомагає їм виразити свої уявлення та розуміння казки, а також розвиває творчість та моторику.

4.6. Рухові вправи:

- Включіть рухові вправи в казкотерапевтичні заняття. Наприклад, діти можуть відтворювати рухи та жести персонажів казки, що сприяє фізичному розвитку та виразному сприйняттю казки.

4.7. Обговорення:

- По завершенню читання казки створіть можливість для обговорення інтерпретації подій та персонажів. Питайте дітей про їхні власні думки та враження від казки та стимулюйте розвиток їхнього критичного мислення.

4.8. Підбір казок:

- Важливо вміти вибирати казки, які відповідають потребам та інтересам конкретної групи дітей. Різноманітність жанрів та тем допомагає підібрати казки, які відповідають віковим особливостям та розвитку дітей.

5. Оцінка результатів

5.1. Спостереження:

- Спостерігайте за розвитком дітей під час проведення казкотерапії. Фіксуйте їхні реакції, емоційний стан, взаємодію з іншими дітьми та з казкотерапевтом.

- Вивчайте зміни в їхній поведінці, спілкуванні та емоційному самопочутті. Особливу увагу слід приділяти тим аспектам, які ви намагалися розвивати під час занять (наприклад, соціальні навички, самооцінку тощо).

5.2. Анкети для батьків:

- Проводьте анкетування батьків, щоб розуміти їхню думку щодо впливу казкотерапії на розвиток їхніх дітей. Питайте про спостереження та зміни в поведінці та стані дітей.

- Використовуйте ці відгуки для підтвердження або коригування вашої роботи, а також для розробки подальших стратегій.

5.3. Тестування:

- Застосовуйте психологічні та педагогічні тести для оцінки розвитку дітей перед впровадженням казкотерапії та після деякого періоду її застосування. Це дозволяє отримати конкретні дані про зміни в їхньому розвитку.

5.4. Аналіз результатів:

- Аналізуйте результати спостережень, анкетування та тестування, щоб оцінити вплив казкотерапії на розвиток дітей. Порівнюйте початкові та кінцеві дані, а також враховуйте внесок казкотерапії порівняно з іншими факторами.

- Виокремлюйте сильні та слабкі сторони методики та вносьте корективи у свою роботу для підвищення ефективності казкотерапії в дошкільному навчальному процесі.

Такий підхід до оцінки результатів допоможе підтвердити користь казкотерапії та піддати її постійному аналізу та вдосконаленню.

6. Залучення батьків

6.1. Інформація для батьків:

- Поширюйте інформацію серед батьків щодо того, що таке казкотерапія та як вона корисна для розвитку дітей. Розробіть інформаційні буклети, листівки або презентації, які можна розповсюджувати серед батьків.

- Організуйте зустрічі для батьків, під час яких ви можете пояснити їм суть казкотерапії та показати приклади її впливу на дітей.

6.2. Практичні поради:

- Надайте батькам практичні поради щодо того, як вони можуть підтримувати та продовжувати роботу з казкотерапією вдома. Наприклад, як вибирати відповідні казки для читання, як обговорювати їх з дітьми та створювати безпечну атмосферу для обговорення.

- Рекомендуйте батькам казки та літературні ресурси, які можуть бути корисними для подальшого розвитку дітей вдома.

7. Постійне вдосконалення

7.1. Педагогічна спільнота:

- Співпрацюйте з іншими педагогами та спеціалістами в галузі казкотерапії. Обмінюйтесь досвідом та найкращими практиками.

- Проводьте регулярні зустрічі або семінари для обговорення питань та вдосконалення методики роботи.

7.2. Самовдосконалення:

- Постійно вдосконалюйте свої навички та знання в галузі казкотерапії. Приймайте участь в навчальних курсах, семінарах та майстер-класах, щоб вивчати нові техніки та підходи.

- Активно вивчайте психологічну та педагогічну літературу, яка допоможе вам поглибити свої знання та розуміння.

7.3. Зворотній зв'язок:

- Отримайте зворотній зв'язок від батьків, дітей та інших педагогів щодо ефективності казкотерапії. Вивчайте їхні відгуки та реакції на вашу роботу.

- Використовуйте цей зворотній зв'язок для постійного вдосконалення своєї роботи та адаптації методики до потреб конкретної групи дітей.

Постійне вдосконалення та співпраця з іншими спеціалістами в галузі казкотерапії допоможуть підтримувати якість роботи та забезпечити оптимальний розвиток дітей у дошкільному навчальному процесі.

Впровадження казкотерапії в освітній процес закладу дошкільної освіти – це комплексний підхід, який передбачає планування цілей і завдань, підготовку казкотерапевта, використання різних технік (драматизація, музикотерапія, малювання, рольові ігри, обговорення) та оцінку результатів. Важливо залучити батьків до процесу, надати їм інформацію та практичні поради. Постійне вдосконалення через співпрацю та зворотній зв'язок гарантує якісний розвиток дітей та підтримку педагогічної спільноти.